



**R. Patris, Francisci Svarez, E Societate Iesv,
Metaphysicarvm Disputationvm, In Qvibvs Et Vniversa
Natvralis Theologia Ordinate Traditvr, Et Qvæstiones Ad
omnes duodecim Aristotelis Libros ...**

Suárez, Francisco

Mogvntiæ ; [Coloniæ Agrippinæ], 1630

Disp. VII. De variis distinctionum generibus.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-94135](https://nbn-resolving.de/urn:nbn:de:hbz:466:1-94135)

hoc autem non repugnat inueniri in angelicis naturis, cum sint finita & limitata perfectionis. Dices, ergo nulla est in hoc differentia inter substantias materialis, & immateriales: quia in utrisque sumuntur genus & differentia à tota natura secundum perfectiorem, vel imperfectiore gradum, vnde materia & forma veluti per accidens se habent, quia solum cōcurrunt quatenus sunt partes componentes talem naturam: consequens autem videtur contra D. Thom. cit. locis præsertim i. part. quæst. 50. artic. 2. ad 1. vbi ait esse differentiam inter substantias materialis, & immateriales, quod in illis ab alia resumitur genus, & ab alia differentia in his vero ab una, & eadem re secundum rationem diuersam vtrumque sumitur. Respondeat Ferrata supra, si loquamur de proximo principio nullam esse differentiam, quia illud est tota natura in omnibus substantiis, ut diximus, si autem sit sermone radicali principi, in hoc esse aliqualem differentiam: nam in substantiis immaterialibus, cum non sint composita ex partibus physicis, idem est principium radicale, quod proximum omnis unitatis formalis, in substantiis autem materialibus, quia compositæ sunt ex partibus physicis, quamvis tota natura sit principium proximum, materia vero censetur radicale principium generis, quia est radix totius potentialitatis: & quia per proportionem ad illam consideratur genus ut determinabile per differentias: forma vero censetur prima radix differentia quia illa dat ultimam perfectionem, & in actu redigit completam naturam. In quo etiam potest aliqualis differentia inter materiam & formam considerari, quia materia per se non est propriæ causa radicalis aliquid gradus etiam generici, donec auctetur per formam, à qua primario & essentialiter pender omnis gradus naturæ substantialis. Vnde D. Thomas quæst. de spirit. creat. artic. 1. ad 24. dicit cum genus à materia sumi dicitur, non esse intelligendum de materia prima, sed secundum quod per formam recipit quoddam esse imperfectum, & materiale respectu specifici, sicut de animali est imperfectum respectu hominis, & vtrumque est ab anima. Vnde fit ut prius loquendo, materia non sit principium generis nisi per analogiam & proportionem ut diximus. Forma vero aliquid amplius habere videtur respectu cuiuscunque differentia, quia est propriæ radix illius, quod non solum de virtute, sed etiam de substantiis differentiis verum est. Quamvis non sit omnino in suo genere excludenda materia: quia omnis forma naturalis est actus eius, & ab illa ut sic sumitur differentia, ideoque semper in tali differentia includitur aliquo modo materia.

VII.

*Materiales
substantia
cum immaterialibus v-
niuocè con-
ueniant.*

Ad secundum non desunt, qui concedant sequelam, scilicet nullum dari commune genus rebus non habentibus materiam communem seu eiusdem rationis, ut supra citatum est. Sed in nullo probabili fundamento initur: quia, ut ostendimus, non repugnat compositio generis & differentiæ rebus finitis, etiam, vel nulla materia physica constent, vel materia alterius rationis a materia horum inferiorum. Item non repugnat illis habere vniuersam conuenientiam, vel similitudinem cum his inferioribus, ut constat de conceptu substantiæ, qui secundum præcisam suam rationem consideratus æquæ conuenit substantiis integris materialibus ac immaterialibus, & terrefribus quam coelestibus. Respondeatur ergo ad argumentum negando sequelam: nam in primis quod attinet ad corpora coelestia & terrefria, quamvis demus materias eorum esse specie differentes, cum illæmet materiæ generis inter se conueniant, nullum erit inconveniens ab eis suo modo sumi unum commune genus his corporibus, non solum quatenus substantiæ sunt, sed etiam quatenus corpora sunt. Quod vero spectat ad immateriales substantias, vniuersæ conuenient cum inferioribus in ratione per se essendi, seu substendi in substantiali natura. vnu-

de habere possunt commune genus, non sumpnum à propria materia, sed à tota natura secundum indeterminatam rationem eius, ut dictum est. Neq; huic *Bludum* veritati, repugnat dictum illud Aristotelicum, *Cor- dium*, corruptibile & incorruptibile differunt generes, quia ut exponunt Dius Thomas, Alexander Avenis & alij tum ibi, tum s. Metaph. text. 33. illud non est intelligendum de genere logico, aut Metaphysico, quod per conuenientiam in aliqua unitate formalis consideratur, sed de genere physico, quod est ipsa materia, de qua interpretatione plura infra disput. 39. sect. 3. Tertia ratio iam dictis dissoluta.

DISPUTATIO VII.

De variis distinctionem generibus.



Æc disputatio necessaria hoc loco visa est ad completam expositionem huius attributi, seu proprietatis eius: nam cum unitas indivisiōne includat & ideo multitudini opponatur, quæ ex divisione seu distinctione consurgit ad comprehendendos omnes modos unitatis, necesse est, omnes etiam modos distinctionis comprehendere: quia, quot modis dicitur unum oppositorum, tot dicitur & reliqui. Est autem hoc in Metaphysica non minus necessarium, quam difficile: nam ut ex Aristotele sumitur 2. Post. capit. 14. vniuersitatem rei essentia & quidditas per divisionem, seu distinctionem attingitur, nam dividendo unum ab alio ad propriam vniuersitatem rei definitionem peruenit: unde, quam est difficile rerum essentias cognoscere, tantum est varios gradus & modos distinctionum explicare. Inquid ergo est, quoniam illi sint, & quibusnam indicijs seu modis discerni possint.

SECTIO I.

Vtrum præter distinctionem realem & rationis sit aliqua alia distinctione in rebus.



N hoc titulo duo supponuntur ut certa, & tertium inquiritur. Primo enim distinctione per se notum est, datur in rebus distinctionem realem, quæ a maiorem ex applicationem appellari solet distinctione rei a re, quæ in hoc consistit, quod una res non sit alia, neque contrario: constat autem existere plures res, quarum una omnino non est alia. Solum est obseruandum, interdum res non solum esse sic distinctas, sed etiam non esse inter se unitas, ut sunt duo supponita, vel accidentia quæ sunt in distinctis supponitis, & alia huiusmodi in quibus nulla est difficultas cognoscendi predictam distinctionem, quia nullum est in eis vestigium realis identitatis. Aliquando vero contingit, huiusmodi res sic distinctas esse inter se unitas, ut patet in materia & forma, quantitate & substantia; & in his sacerdotiis est difficillimum discernere realem distinctionem, quæ sit rei a re: si potest esse in rebus alia minor illa, quod statim tractabitur; & tunc etiam explicabitur, quoniam modo sit una distinctione ab alia discernenda.

Illud etiam est in hac distinctione obseruandum, solere distinguiri in positivam, & negativam: quæ partitio non tam ex parte ipsius distinctionis, quam ex tremorum eius data est; distinctione enim ipsa formaliter semper in negatione consistit, ut supra dictum est, tamen hæc negatio intercedit aliquando inter res positivas & reales, quarum una non est alia; & tunc dicitur distinctione positiva, & hæc est propria distinctionis realis, de qua nos locuti sumus. Aliquando vero consideratur talis distinctione inter ens & non est, aut inter non entia omnino diuersa, & tunc vocatur distinctione realis negativa: quia unum illorum extre-
morum

morum non habet realitatem quam habet aliud, si ens positivum & reale sit; vel si utrumque siens priuatum, vt tenebrae, & cæcitas, quia ita separantur ac distinguuntur inter se, quod si positivæ res essent, realiter distinguerentur, vel certe quia fundamenta habent realiter distinctionem, in quibus suo modo esse censentur. Vnde hæc distinctionem negativa per proportionem, vel analogiam ad positivam intelligenda ac declaranda est: ac propterea illa omisiva hic solum de propria ac positiva distinctione reali agendum nobis est.

III. Tandem animaduertendū est, ad præsentem distinctionem nihil referre, quod ad distinctionem realem consequatur relatio realis, vel rationis: nos enim non consideramus hæc distinctionem, vt importare potest formalem relationem, sed solum ratione fundam, ad quod potest consequi illa relatio. Vnde ad distinctionem realē non est necessaria (formaliter loquendo) relatio realis, Deus enim realiter distinguitur ab Angelo quamvis ad illum non referatur realiter. Quod si dicas, Angelū referri ad Deum. Respondet, quicquid de hoc sit, tamen ante illum relationem intelligi Angelum esse rem distinctam à Deo: inde enim resultat illa relatio, si qua est. Et in Deo tres personæ distinguuntur realiter, quamvis inter eas distinctione non sit specialis relatio realis. Omittenda ergo est hæc relatio tanquam impertinens præsenti instituto.

IV. Secundo est certū dari præter distinctionem realē, distinctionem rationis. Et est illa, quæ formaliter, & actualiter nō est in rebus quæ sic distinctiones dominuntur, prout in se existunt, sed solum prout substantiæ conceptibus nostris, & ab eis denominationē aliquam accipiunt, quomodo distinguimus in Deo unum attributum ab alio, vel relationem identitatis à termino, quando dicimus: Petrum esse idem sibi. Hæc autē distinctione duplex distinguuntur: una, quæ non habet fundamentum in re, & dicitur rationis ratiocinantis: quia oritur solum ex negotiacione & operatione intellectus, alia quæ habet fundamentum in re, & à multis vocatur rationis ratiocinatæ, quamvis hæc vox, sicut impropria valde est: ita & æquiuoca esse potest. Nam distinctione rationis ratiocinatæ sic dicta existimari potest, quia in re ipsa præexistit, ante quam ratiocinetur, vt quasi ex se ratiocinata dicatur; solumq; requiratur ratio ad illum cognoscendam, nō vero faciendam: solumq; dicitur distinctione rationis, & non realis: quia non est tanta, neq; per se tam patens, sicut realis; & ideo requirat attentam operationem rationis ad distinguendam illum. Sed explicata significacione huius vocis iuxta hanc etymologiam, talis distinctione non est vere distinctione rationis, de qua nunc agimus, sed coincidit cum distinctione ex natura rei, de qua statim dicemus. Alio ergo sensu dici potest distinctione rationis ratiocinata: rationis quidem, quia actu & formaliter non est in rebus sed per rationem fit, aut ex cogitatione: ratiocinata vero, quia non est omnino ex mero opere rationis, sed ex occasione, quam res ipsa præbet, circa quam mens ratiocinatur. Vnde fundamentum, quod dicitur esse in re ad hanc distinctionem, non est vera, & actualis distinctione inter eas res, quæ sic distinguuntur: alias non fundamentum distinctionis, sed distinctione ipsa antecederet, sed esse debet, vel eminentia ipsius rei, quam sic mens distinguunt, quæ à multis applicari solet virtualis distinctione, vel certe habitudo aliqua ad res alias vera & in re ipsa distinctas, penes quas talis distinctione ex cogitatione seu concipitur.

V. Hæc autem duo distinctionum rationis genera, quamvis ab alijs aliter explicetur, commode tamen possunt in hunc modum declarari, nimirum vt distinctione rationis ratiocinatis sit in ordine ad eundem conceptum adæquatū, seu simplicem, eiusdem rei solum per quādam repetitionem, vel comparationem

Franc. Suar. Metaph. Tom. I.

eius, quæ in mente fit. Sic enim distinguitur Petrus à se ipso, vel in ratione subiecti & prædicati, quando de se ipso enunciatur, vel in ratione termini & subiecti relationis, quando idem sibi dicitur: in his enim & similibus distinctionibus rationis, idem est atque integer conceptus Petri, solumq; sit quādam repetitio & comparatio eius. At vero posterior distinctione rationis, sit per conceptus inadæquatos eiusdem rei: nam licet per utrumque eadem res concipiatur, per neutrum tamen exactè concipiatur totum id, quod est in re, neque exhaustur tota quiditas, & ratio obiectuæ eius, quod sepe fit concipiendo rem illam per habitudinem ad res diuersas, vel ad modum earum; & ideo talis distinctione semper habet fundamentum in re, formaliter autem dicitur hæci per conceptus inadæquatos eiusdem rei. Sic distinguimus in Deo iustitiam à misericordia, quia non concipiimus simplicissimam virtutem Dei, prout in se est, & secundum totam vim suam, sed eam conceptibus partimur in ordine ad diuersos effectus, quorum est principium illa eminens virtus, vel per proportionem ad diuersas virtutes, quas in homine inuenimus distinctiones, & eminentissimo modo reperiuntur unitæ in simplicissima virtute Deo.

Ex quibus intelligitur primo, distinctionem rationis non appellari, eo quod inter entia rationis versetur, in quo multi decepti sunt, vt postea videbimus: constat enim ex dictis exemplis, ea quæ sic distinguuntur, entia realia esse, vel potius ens reale diuersis modis conceptum: & ratione etiam id patet, quia ratio non singulæ entia, quæ sic distinguuntur, sed solum per modum distinctorū conceptum, quæ distinctione non sunt: ergo non ea, quæ distinguuntur, sed sola ipsa distinctione per rationem resultat. Nec tamen mens fallitur sic distinguendo, quia non affirmat in re esse distinctione, quæ sic concipiunt, sed simpliciter, & absque compositione, seu affirmatione aut negatione, ea concipi, vt distincta per abstractionem præcisiuam, per quam quasi efficit huiusmodi distinctionem. Quod si postea vel reflexionem, vel compositionem illam prædicat de rebus sic conceptis, non affirmat simpliciter illas esse distinctiones, sed tantum secundum quid, id est, secundum rationem. Quanquam autem distinctione hæc nō requirat extrema, quæ in se sunt entia rationis, semper tamen supponit in eis aliquam denominationem rationis, qualis est denominatio subiecti, aut prædicati, vel saltē esse sic cōcise, vel inadæquata concepta. Ex quo etiā fit, vt, licet hæc distinctione non requirat extrema, quæ absolute sunt entia rationis, possit tamen etiam inter illa fangi & excogitari: nam ens rationis semel conceptum, potest ad se ipsum comparari, & sic ratione distinguuntur. Imo & relatione speciei v. g. quamvis in se unum numero ens rationis sit adæquata, respiciens omnia individua, potest etiam præcise concipi vt ad unum vel aliud terminatur, & sic ratione distinguuntur. Quamvis ergo distinctione rationis non requirat entia rationis vt extrema, neque inde denominetur, potest tamen ad illa extendi, seu in illis versari.

Ex quo ulterius intelligitur, distinctionem rationis duplificiter dici posse, tertiæ denominari, primo intrinsecè, nimirum quia in se non est vera distinctione, sed concepta solum, seu ratione confusa, & hæc est propria distinctione rationis, de qua loquimur: alio tamen modo potest distinctione ratione dici quasi extrinsecè ab extremis in quibus versari intelligitur; ita vt distinctione rationis dicatur; quæ inter extrema seu entia rationis omnino versatur, & hæc non semper est distinctione rationis priori modo, sed tunc solum, quando circa idem ens rationis versatur, vt explicatum est. Possunt autem interdum distinguiri duo entia rationis, quæ non possunt dici proprie realiter distinguiri, quia entia realia non sunt, tamen neq; etiam dici possunt ratione distinguiri proprie & intrinsecè.

quia eo modo quo sunt, non iam ex fictione rationis, sed ex se vere distinguuntur. Nam, cum distinctione negatio sit, communis esse potest etiam fictis entibus & ita potius est illa distinctione quasi realis. Sicut supra dicebamus de distinctione inter tenebras, & cæcitem, similis enim intelligitur inter relationem speciei ad individua, quæ concipiuntur in natura humana ad sua individua, & in equina ad sua; ita enim comparantur illæ duæ relationes inter se, quod, si reales essent, realiter essent distinguenda habent enim fundamenta & terminos realiter distinctos.

VIII.

Vnde oritur rationis questionis distinctionis.

Ultimo ex dictis intelligitur distinctionem rationis propriam & intrinsecam, de qua loqui mnr propriæ & per se non esse, nisi medio intellectu concipiente res imperfecte, abstracte, confuse, vel inadæquate. Quia cum hæc distinctione non sit in re, neque in obiecto cognito, solum consistit in quadam denominazione a conceptibus mentis, & ideo requirit distinctionem sicut in ipsis conceptibus, & in denominazione, quæ ab illis sumitur: hæc autem distinctione conceptum respectu rei, quæ in se omnino una est, nunquam est, nisi ob imperfectionem ipsorum conceptum. Quapropter intellectus diuinus per se non propriè facit distinctionem rationis, quamvis comprehendat illam, quæ ab intellectu finito & imperfecte conciente fieri potest.

Punctus questionis, & opinione varia.

IX.

Hæc positis præcipua difficultas superest, an præter hæc duo genera distinctionum, sit aliud admittendum quod sit veluti medium inter illa. Multi negat posse excogitari, aut intelligi medium aliquam distinctionem. Ita sentit Durand. in i. d. 2. q. 2. Ocham. q. 3. Heruæus quodlib. 3. q. 3. Ioan. de Gandavo 6. Metaphys. q. 10. Soñcin. 7. Metaphys. q. 30. & idem sentit Cæret. i. p. q. 54. artic. 2. & Soto q. 3. vñiuer. & capit. de Prop. q. 2. Sed in his authoribus caueda est equivoque ratio ratione cuius possunt, vel nominibus tantum differe, vel etiam in re. Nulla enim distinctione inter extrema positiva, & realia excogitari potest, quæ, si per rationem conficta non sit, non debet necessario in re ipsa antecedere, & esse ante omnem operationem intellectus, & quia, quicquid huiusmodi est, realis est, quatenus in rebus existit, ideo in hoc sensu omnis distinctionis rationis non est, realis dici potest: atq; ita manifestum videtur, non posse dari medium inter distinctionem realem, & rationis. Tamen hoc posito, adhuc superest quæstio an omnis distinctionis, quæ antecedit in rebus omnem operationem intellectus non tantum fundamentaliter, & virtualiter, sed etiam actualiter & formaliter sit veluti eiusdem rationis quod ad hoc ut sit inter res distinctas, an vero in rebus ipsiæ aliqua major & minor distinctionis, & illa quæ major est, scilicet inter rem & rem, nomen distinctionis realis obtineat, alia vero vocetur distinctionis media, seu alijs nominibus infra explicandis. Si ergo dicti authores priori tantum sensu negant distinctionem medianam inter realem & rationis, solis terminis differunt ab his qui illam admittunt, non tamen constanti modo loquuntur, qui nunc illam negant, nunc vero illa vñiuntur: quod maximè in Soto videre licet citatis locis, & in cap. de relatione, & alijs. Si autem posteriori sensu negant distinctionem medianam, sic erit dissensio maximè de re.

X.

In hoc ergo sensu suadetur primo hæc sententia. Non sunt plura genera distinctionum, quam entia: quia vnum & multa consequuntur ens: distinctione autem est per quam multitudo consurgit, sed non sunt alia entia nisi realia vel rationis, ut colligitur ex Arist. 5. Metap. tex. 14. & 6. Metap. tex. 6. nam cum hæc duo includant immediatam contradictionem, non potest inter ea medium excogitari: ergo. Secundo, quæcumque sunt in re ante intellectum, vel sunt idem realiter, vel realiter diuersa, alioqui dare-

tur medium inter idem & diuersum, quod repugnat Arist. 4. Metap. text. 4. & 5. vbi dicit, idem & diuersum adaequatè diuidere ens, sicut vnum & multa, & libr. 10. text. 11. dicit, quodlibet ens ad alterum comparatum esse idem, vel diuersum ab illo. Et ratio est, quia hæc etiam opponuntur per immediatam contradictionem, sicut ergo idem, & diuersum in genere, ita etiam tale idem & diuersum, scilicet realiter, conuenit cuiuscumque enti respectu alterius. Ignoratur omnia, quæ vt duo entia à nobis concipiuntur, vel sunt idem realiter, vel diuersa realiter, si diuersa realiter distinguuntur realiter, si vero sunt idem realiter, non possunt in re distinctionem habere ante intellectum, quia repugnat simul esse idem & diuersum à parte rei.

Quod si forte dicatur, non repugnare esse idem in communione entis, esse tamen diuersa in ratione talis entis, v.g. qualitatibus vel relationis, actionis vel passionis, &c. contra hoc argumentor. Tertio. Multiplicatio inferiori, necesse est ut vnde modo multiplicetur prædicatum superius, sed qualibet determinata rationes entium sunt inferiores ad ens: ergo non possunt à parte rei multiplicari aliqua sub determinatis rationibus entium, v.g. in ratione qualitatibus & relationibus, albedinis, vel similitudinis quin multiplicentur sub communione entis. Ergo si sunt plura sub his determinatis rationibus, sunt etiam plura entia: ergo non possunt in illis rationibus distinguiri à parte rei, quin realiter distinguuntur. Prima propositio videtur per se nota ex dictis supra de vñiuerib; seu communione existens à parte rei, vnum & idem numero, oppositis differentijs, seu modis contrahi, aut determinari, ac propterea diximus vñitatem in communione aliqua ratione, non esse veram & realem vñitatem à parte rei, sed solam similitudinem rei, & vñitatem rationis: ergo, si aliqua multiplicantur in re, secundum determinatas rationes entis, necesse est in illis etiæ multiplicari in re, ipsam rationem entis. Quia, cum illa duo, quatenus à parte rei distinguantur, includant oppositos, seu repugnantes modos, aut differentias, quibus inter se distinguuntur, non possunt habere in re veram & realem identitatem, nec numericam vñitatem in ratione entis, quia non potest idem numero ens oppositus differentijs simul affici ad determinari. Et conformatur, quia alias posset etiam esse vnum numero accidens in re, & tamen esse duas qualitates, & qualitatem simul & quantitatem, & eadem ratione posset esse vna substantia, duo corpora & vnum numero animal, equus, simul ac leo, vel aliquid huiusmodi. Quod, si in his cernitur aperta repugnatio, eadem erit in omnibus quæ in re distinguuntur secundum proprias rationes respectu cuiuscumque superioris, etiam ipsius entis. Quia non minus essentialiter includuntur ens, in quibuscumque inferioribus rationibus, quam omnia prædicata intermedia. Et quia differentiæ illæ oppositæ seu diuidentes eandem repugnantiam inuolunt respectu eiusdem individui sub quacunque ratione superiori, vel inferiori consideretur.

Quarto aliter hoc ipsum explicatur, nam quidquid à parte rei est, habet suam realem essentiam: ergo quæ à parte rei sunt distincta, à parte rei habent distinctas essentias, vel numero, si ipsa sint tantum numero distincta, vel species aut generis, si illa dividuntur esse essentialiter distincta: ergo habent etiam à parte rei distinctas entitates, quod est realiter distinguiri. Patet hæc vñima consequentia, tum quia entitas rei nihil aliud est, quam realis essentia extra causas posita, vt infra ostendemus, si autem sunt essentiæ distinctæ, illæ sunt reales & extra causas positiæ: erunt ergo distinctæ entitates. Tum eriam, quia, si ibi sunt duas essentias reales, vnaquæque earum est essentia alicuius entis realis, quia ens & essentia

sentia adaequatae comparantur, ut abstractum & concretum, sed unum & idem ens, non potest habere nisi unam essentiam: ergo si sunt duas essentiae reales, sunt duo entia realia. Minor propositio ultima videtur per se nota, quia res maximè habet unitatem in sua essentia, & quia, nihil magis esse debet invariabile, & fixum ac certum in re, quam essentia. Ac denique, si res est per unam essentiam constituta, secundum illam habet ultimam differentiam, & speciem: ergo non est amplius determinabilis: ergo non potest illa & eadem res actuari, determinari, seu constitui per differentiam alterius speciei: ergo non potest habere aliam essentiam: si ergo est alia essentia distincta, aliam rem.

XIII. Secunda sententia est, dari in rebus, quandam distinctionem actualem ante intellectum, quæ proinde non est rationis, sed maior illa, neget etiam est tantum distinctione, quanta est realis inter rem & rem. Hæc sententia communiter tribuitur Scoti in i. d. 2. q. 7. §. vlt. & dist. 5. quæst. 1. & dist. 8. quæst. 4. & in 2. dist. 3. quæst. 1. & alijs innumeris locis, in quibus, vel de distinctione attributorum Dei, vel de distinctione vniuersalium, vel de similibus disputat. Quanquam his locis non satis explicet Scotus, an hæc distinctione, quam ipse formalem vocat, sit actualis in re, vel tantum fundamentalis seu virtualis, interdum enim virtuale appellat, & ita inter eius sectatores est varius opinandi modus. Nam aliqui existantur, distinctionem formalem apud Scotum, non esse aliam a distinctione rationis ratiocinatae, eo sensu & modo quo à nobis declarata est, quam dicunt vocari formalem: quia diuersæ definitiones, seu rationes formales ibi concipiuntur: dicunt etiam appellari distinctionem ex natura rei, quia in rebus ipsis habet fundamentum, & virtualiter in ipsis est, licet actu non praecedat, in quo sensu Scotti nihil fauet secundæ opinioni propositæ: nec videtur dubium, quin in aliquibus locis Scotti ita sentire videatur, præsentim quando agit de attributis diuinis. Nihilominus tamen alij Scotti discipuli, intelligunt, eum esse locutum de distinctione vera & actuali, quæ in re sit ante intellectum, quam non solum in creaturis, sed etiam in Deo existimant reperi, saltem inter relations diuinæ & essentiam. De quibus idem tenet Durand. in i. dist. 1. 2. part. distinc. 5. quæst. 2. ad 4. & latius dist. 33. quæst. 1. & multi alij, quos hic longum esset recensere. Possunt etiam pro hac opinione referri multi, qui inter varias res admittunt distinctionem ex natura rei, & non realem, vt inter existentiam & essentiam, naturam & suppositum, quantitatem & substantiam, fundamentum & relationem, similitudinem, quæ inferius suis locis videbimus.

XIV. Solerit item hæc opinio Arist. attribui, vel quia in 3. Phys. afferit, eundem motum esse actionem & passionem sub diuersis rationibus formalibus. Et 4. Phys. eodem modo distinguunt tempus à motu, quod tamet dicit non esse rem ab illo distinctam. Et quod i. de Generat. similem distinctionem inter nutritiōnem & augmentationem constitutere videatur, dicens, esse idem subiecto, id est, entitate, distinguunt autem secundum esse, id est, secundum formale esse. Ac denique quod in Prædicant. constitat eandem qualitatem, v. g. calorem sub diuersis speciebus, quod non potest intelligi, nisi quia duas species possunt esse idem secundum rem, & formaliter distinguui. Sed hæc testimonia non multum cogunt, quia in duabus primis exemplis, & in ultimo etiam sufficit distinctione rationis per inadæquatos conceptus, ut latius dicemus infra tractando de accidentibus, & prædicamentis. In secundo autem exemplo violenta est expositio illorum verborum Arist. apud quem esse, idem subiecto, nihil aliud est quam (quod verba ipsa sonant) esse in eodem subiecto & supposito coniuncta, distinguunt autem secundum esse potius, est di-

Franc. Suar. Metaph. Tom. I.

stingui in sua entitate seu forma. Quomodo ait idem Arist. i. Phys. text. 21. album & myricum esse eadem secundum rem, & ratione distinguunt. Vbi valde & quiuocè vtritur his vocibus, rationem enim vocat essentiam seu definitionem, rem vero subiectum, seu suppositum, in quo hæc insunt. Ad hunc ergo modum exponi potest, vel etiam debet, cum ait, nutritiōnem & augmentum esse idem subiecto, distinguunt autem secundum esse: maximè, si nutritio significet mutationem vt terminatam ad substantiam, auctio vero mutationem vt terminatam ad quantitatem: nam si utræcum sumatur vt terminatur ad quantitatem, sic possunt tantum ratione, vel habitudine distinguunt, quatenus acquista quantitas maior vel & qualis est deperdita, sed de hoc alias. Ex his ergo, & similibus Arist. testimonij nullum firmum pro hac sententia argumentum desumi pot. Et idem sentio de D. Tho. & de alijs antiquis authoribus, qui fere semper vtūtū vocib. distinctionis realis & rationis, in priori sensu supra explicato, & questionem in qua nunc versamur, distinctione non tractant.

XV.

Ratione solet potissimum hæc sententia suaderi: nam, quidquid est extra definitionem essentialem rei, est aliquo modo in re distinctum ab illa, sed multa sunt extra essentiam rei, quæ non sunt res distinctæ ab ipsa re: ergo datur distinctione in re minor distinctione reali. Vt aliter, quæ distinguuntur definitione & conceptu obiectu, distinguuntur ex natura rei, & ante intellectum, sed multa distinguuntur hoc modo, quæ non distinguuntur vt res à re: ergo. His & similibus rationibus vtuncius Scottista, quia his fere modis videtur Scottus distinctionem formalem declarare, tamen si quis recte consideret, vel in eis petitur principium, vel sumitur distinctione formalis pro distinctione ratione ratiocinata per conceptus inadæquatos, quæ virtualiter tantum seu fundamentaliter dici potest esse ex natura rei. Probatur seu declaratur quod dicimus, quia essentia rei non definitur à nobis semper prout in re est, prout à nobis concipitur, sic enim definitus essentiam hominis vt communem, cum in re non sit nisi singularis, & hoc modo loquendo de essentia, falsum est quidquid est extra essentiam distinguunt à parte rei actualiter ab eo, quod est de essentia, vt patet ex dictis supra de indiuiduatione, & natura specifica & de alijs vniuersalibus, scilicet, genere & differentia, de quibus videntur potissimum loqui prædicti autores. Vnde ita etiam videntur loqui de essentia in prima ratione: nam si loquantur de essentia prout est in re, hæc nihil aliud est, quam ipsa rei entitas, & ideo cum supponitur esse in re aliquid distinctum ab essentia, quod non dic res distinctæ, id supponitur, quod probandum est. Multò autem infirmior est secunda ratio. Maior enim non est vniuersaliter vera, multa enim distinguunt in conceptibus obiectu respectu nostri, quæ tantum ratione distinguuntur per conceptus inadæquatos, vt patet ex dictis de conceptu entis, & indiuiduo, specie, & alijs vniuersalibus: & eodem modo possunt definitione distinguunt, solum secundum rationem, quando definitio non est adæquata rei prout est in re, sed prout obiectum tali conceptu nostro.

XVI.

Questionis resolutio.

Nihilominus censeo, simpliciter verum esse, id est in rebus creatis aliquam distinctionem actualem, & ex natura rei, ante operationem intellectus, quæ non sit tanta, quanta est inter duas res, seu entitates omnino distinctas, quæ distinctione, quamvis generali vocabulo possit vocari realis, quia vere est à parte rei, & non est per denominationem extrinsecam ab intellectu, tamen ad distinguendum illam ab alio majori distinctione reali, possi-

O 3 mus

mus illam appellare, vel distinctionem ex natura rei, applicando illi tanquam imperficiore generale nomen (quod vñitatum est) vel proprius vocari potest distinctio modalis: quia, ut explicabo, veratur semper inter rem aliquam, & modum eius. Nomen autem distinctionis formalis non ita mihi placet: quia est valde æquiuocum, sepe enim conuenit rebus realiter distinctis, quatenus inter se distinguuntur essentialiter, si specie differant, habent enim diversas vñitatem formales, & ita etiam formaliter differunt. Imò & individua eiusdem speciei, quatenus distinctas habent vñitatem formales individuas, ut suprà diximus, dici possunt formaliter distinguui. Imò & in Trinitate Paternitas & Filiationis, quæ realiter distinguuntur, & non essentialiter, etiam secundam numerum, dici possunt formaliter distinguui in obiectu rationibus relationum, qui modus distinctionis extra illud mysterium non reperitur. Sic ergo distinctio formalis latius patet, & maior esse potest, quam distinctio ex natura rei, de qua nunc loquimur. Aliunde vero etiam potest esse minor, & ita est communior, quia frequenter applicatur ad rationes formales ut conceperas, & precisas per intellectum nostrum, & tunc illa distinctio non transcendet gradum distinctionis rationis.

XVII.

Ve autem assertio proberet & explicetur, suppono in rebus creatis prater entitatem earum, quasi substantiales, vel radicales (ve ita dicam) inueniri quodammodo reales, qui & sunt aliquid positum, & afficiunt ipsas entitates per se ipsos, dando illis aliquid, quod est extra essentiam totam, ut individuam, & existentem in rerum natura. Hoc patet inductione: nam v. g. in quantitate que est in substantia, duo considerari possunt: vnum est, entitas ipsius quantitatis, aliud est vno seu actualis inherentia, et etsidem quantitatis cum substantia. Primum vocamus simpliciter rem quantitatis, incidentem quicquid est de essentia quantitatis individuæ, & in rerum natura positæ, quod manet & conseruatur, etiamque quantitas à subiecto separatur, & impossibile est conseruari illam rem numero, quæ est hæc quantitas, qui includat hanc essentiam quantitatis cum sua intrinseca individuatione, & actuali esse, de quo esse postea videbimus: cætera enim constant ex suprà dictis. Secundum id est, inherentiam, appellamus modum quantitatis, non quidem illa generali significatione, qua omnis qualitas solet modus substantiarum appellari, ut ait D. Thom. 1. 2. q. 49. art. 2. Neque illa generali loquedirectione, qua omne contrahens, vel determinans solet appellari modus contrarii: sic enim rationales dici potest modus animalis, & specialiter solet hæc vox applicari ad illos modos, quibus determinantur ens, vel accidens ad genera generalissima. Neque etiam sumitur hæc vox in illa generaliter, qua modus dici solet omnis determinatio, vel limitatio præfixa vñicuique rei finitæ iuxta mensuram eius, ut eodem loco notauit D. Thom. ex Aug. lib. 4. Genes. ad litteram, cap. 3. dicente, Modus est quem mensura præfigit. Quo modo ait idem Aug. lib. de natura boni, cap. 3. Ex tribus necessariis ad vniuersitatemque rei creatæ bonitatem, quorum duo sunt species & ordo, tertium esse modum, id est debitam commensurationem ad sua principia, ut explicit D. Thom. 1. p. q. 5. art. 5. & 1. 2. q. 85. art. 4. & s. p. alias. Sed ab hac generali ratione modi recessendo, & applicando illam ad rem presentem, appellatur inherentia quantitatis modus eius: quia est aliquid illam afficiens, & quasi ultimò determinans statum, & rationem existendi eius, non tamen addit illi propriam entitatem nouam, sed solum modicat præexistensem.

XVII.

Nam quod nouam entitatem propriam non afficeret, vix potest in dubitationem venire, quia si esset noua omnino entitas, non posset esse actualis vno

inter quantitatem & subiectum, sed ipsa potius indigeret, quo subiecto vñiretur, & quantitati, sicut quantitas ipsa indigeret inherentia, qua subiecto vñatur. Quod si inherentia non indigeret alia vñione, vel inherentia, qua vñiatur, vel inheret, ideo est, quia ipsa per se non affert propriam entitatem, quæ inheret, & vñiatur, sed est tantum quidam modus qui per se est ratio vñionis & inherentie. Cuius signum etiam est, quia hæc inherentia habet talen modum essendi, ut per nullam potentiam esse possit, nisi actu coniuncta ei forma cuius est inherentia, & quod hæc inherentia numero non potest afficer seu potius vñire nisi hanc numero formam, cui est veluti affixa, qui modus afficiendi nunquam reperitur in his formis, vel rebus, qui proprias ex se habent entitates. Quod autem in quantitatibus inherentia explicatum est, in qualitate eodem modo procedit, & in vñione formæ substanciali ad materiam, & in substantia seu personalitate respectu naturæ & in præsenti & motu locali, & in quacunque actione seu dependentia respectu sui termini, de quibus omnibus non est hic dicendi locus. Occurrit tamen in huius operis progressu. Solum ultimum exemplum, quod facilius videretur, paululum explicabo, pender enim lumen v. g. à sole, quæ dependentia aliquid est præter lumen & solem, potest enim intelligi manere lumen & solem, & lumen non pendere à sole, ut si Deus nollet concurrere cum sole ad producendum, vel conseruandum lumen, sed sua sola virtute utrumque conseruaret. Non potest autem mente concipi, hanc dependentiam luminis à sole esse entitatem prorsus distinctam ab ipso lumine: tum quia per illam dependentiam influit causa tanquam per viam in effectum seu terminum: vnde non pot est res omnino distincta ab illo, tum etiam quia alias illa entitas saltem de potentia absoluta est separabilis ab alia, quod est plane intelligibile: est ergo illa dependentia modus quidam ipsius lumen, quem aliquis fortasse relationem vocabit, non est tamen relatio prædicamentalis, sed includit relationem seu habitudinem transcendentalem, ut latius infra dicetur. Igitur datur in entitatibus creatis modi aliqui efficientes ipsas, quorum ratio in hoc videtur consistere, quod ipsi per se non sufficiunt constitutæ, seu entitatem in rerum natura, sed intrinsecè postulant, ut actu efficiant entitatem aliquam, sine qua esse nullo modo possint.

Ratio autem ponendi hos modos à posteriori sumitur ex inductione facta, à priori autem esse videtur, quia, cum creaturæ sint imperfectæ, ideoq; vel dependentes, vel compositæ, vellimur vel mutabiles secundum varios status, præsentiæ vñionis, aut terminationis, indigent his modis. quibus hæc omnia in ipsi complecantur. Quia nec per entitatem omnino distinctas hoc semper fieri necesse est, imo nec commode intelligi potest, neque etiam fieri potest per id, quod sit omnino nihil, & ideo saltem requiratur modus realis. De quo quotuplex sit, & in quo prædicamento collocetur per se aut reductiæ, dicam inferius in diuisionibus prædicamentorum. Denique hos modos videtur agnouisse Durand. in 1. dict. 30. quæst. 2. num. 15. vbi loquens de esse in, seu inherentia accidentis, dicit esse respectum, qui analogicè dicitur res, vel ens, quia non est res, sed modus essendi, neque est entitas habens modum, sed modus tantum entitatis: & num. 16. idem dicit de dependentia, & de omni eo, quod est solus modus essendi. Et eodem modo loquuntur de inherentiâ studi. 1. de Gener. quæst. 5. ad 1. Et in particulari tractando de substantia, ita illam explicant multi, ut Egid. titul. de compoſit. angel. quæstio. 5. Ac denique Fonseca libro quinto, Metaphysic. cap. 6. quæstion. 6. section. 2. hos modos expresse ponit, quamvis distinguat tria genera modorum, quidam qui sunt entitates ex se distinctæ ab alijs.

XVIII.
Modi à pri-
ori modi
ter ratione
distinctæ
ponendis
prædictis.

alij ut albedo, dulcedo, & in hoc ordine ponit figuram sed immerito, quia in tertio constituitur, quia respectu quantitatis illam afficit, tanquam modus, non tanquam res omnino ab illa distincta. Alij qui non solum non sunt entitates distinctæ, verum, neque vlo modo in re distinguuntur ab his rebus, quorum modi esse dicuntur, sed ratione tantum, ut sunt illi modi, quibus contrahitur ens ad inferiora. Sed hæc duo genera modorum iam sunt à nobis prætermissa, quia hi posteriores non sunt modi, nisi secundum rationem, illi vero priores sunt res, vel formæ habentes ex se proprias entitates. In tertio ergo ordine ponit eos modos, quos propria & speciæ ratione reales modos appellamus, de quibus idem sentit, quod nos explicavimus, quamvis aliqua ponat exempla, quæ incerta nobis sunt. Ut est illud, de existentia rerum creatarum, de modo vnde res dicitur necessaria aut contingens: aut ens compleatum vel incompletum. Nam hoc vltimum æquum esse potest: quia si hæc dicantur de toto & partibus integralibus, sic verum est, esse modum quendam ad quantitatem pertinentem: eadem enim portio aquæ v. g. si per se terminata est & sejuncta ab alijs, dicitur ens compleatum seu totale, si vero si alijs continua, dicitur ens partiale vel incompletum, qui modus solum consistit in diuersa vniione, vel terminacione. Si vero illa dicantur de ente secundum se, potius pertinent ad modos intrinsecos & essentialiter entis, sive ens dicatur incompletum secundum rationem, ut differentia, sive physica & secundum rem, ut anima rationalis, quæ dicitur ens incompletum, non per aliquid ad idem essentialiter eius, sed per suam etiam essentialiam: vnde ille modus solum ratione distinguuntur ab illa. Et idem existimo de alio modo entis necessarij, vel contingentis, si in ratione absolute entis hæc considerentur: nam si considerentur in ratione effectus, sic sunt denominations extrinsecæ, ut infra dicemus. De existentia vero, res est magis controversa, quam infra disputabimus. Quicquid vero sic de exemplis, verisimile dicit Fonseca, modum hunc non esse propriæ rem seu entitatem, nisi latè & generalissime vocando ens, quicquid non est nihil: tamen sumendo entitatem pro illa re, que ex se & in se ita est aliquid, vt non postulet omnino intrinsecos & essentialiter esse semper affixam alteri, sed vel non sit alteri vniuersitatis, vel saltem vniuersitatis non poscit, nisi medio aliquo modo à se ex natura rei distincte modus non est propriæ res seu entitas, & in hoc eius imperfectio optimè declaratur, quod semper est debet affixus alteri, cui per se inmediate vniuersitatis modo alio modo, vt sessio sedenti, vno rebus vniuersitatis & sic de aliis, de quibus sèpè occurrit sermo in sequentibus.

XIX. Ex his ergo facile intelligitur sensus & probatio conclusionis positz, cum hic modus prout à nobis est explicatus ex natura rei distinguatur actualiter à re, cuius est modus, ut omnes fatentur, imo plures vocant illam distinctionem realem, quia in rebus ipsis reperitur, quod evidentius constabit ex dicendis sest. sequenti: sed non propriæ distinguatur hic modus ab eo, cuius est modus tanquam res à re: distinguatur ergo minori distinctione, quæ propriæ similitudinæ appellatur modalis. Minor probatur, tum quia modus per se ac præcisè consideratus non est propriæ res aut entitas, ut satis explicatum est: ergo nec propriæ distinguatur, vt res à re: tum etiam, quia hic modus tam intimè includit coniunctionem cum re, cuius est modus, vt per nullam potentiam sine illa esse poscit: ergo signum est illam coniunctionem esse quendam modum indentitatis: est ergo minor distinctione inter hunc modum & rem, quam inter duas res: quæ omnia magis confirmabuntur sest. sequent. declarando signa harum distinctionum, & consequenter differentias, quibus inter se distinguuntur.

Vltimo addo, præter distinctionem realem, modalem, & rationis nullam aliam reperi, que vel non sit communis his, vel in illis non continetur. Hoc dixerim propter aliquos, qui addunt distinctionem formalem, qualis est inter hominem & animal: quam distinguunt in mutuam, vt inter animal & rationale, & non mutuā, qualis est inter animal & hominem: item distinctionem essentiale quæ est inter hominem & equum, & distinctionem potentialiæ, qualis est inter partes continui, & similia multiplicari solent, quæ mihi necessaria non videntur. Sufficientia ergo prædicta partitionis facile colligitur ex dictis: nam vel exrema distinctionis non sunt à parte rei actu distincta vlo modo, & sic semper est distinctio rationis, & etiam si aliis non in multis appellatur, quia solum conuenit per denominationem extrinsecam, quatenus eadem res obiicitur, vel subordinatur diversis conceptibus. In hac autem distinctione possunt gradus reperi, vt dixi, & quando habet in re fundatum, & sit per plures conceptus inadæquatos, potest appellari distinctione formalis, vel interdum etiam essentialis secundum rationem. Et in hoc ipso potest esse multiplex modus, quatenus extrema variis respectibus comparari possunt, scilicet, vel soluim ut determinatum & interminatum, sicut ens & substantia: vel ut totum & pars, ut differentia & species, vel ut duæ comparates, sicut animal & rationale. Atq; ita potest etiam hæc distinctione intelligi tanquam inter includens & inclusum, vel tanquam in ea, quæ secundum rationem neutrum includit alterum, quo sensu, & nullo alio vero potest hæc distinctione dici mutua, vel non mutua, reciproca vel non reciproca, tamen hæc omnia cadunt sub latitudine distinctionis rationis. At vero, si extrema distinctionis à parte rei actu distincta sunt, vel verum est vera res habens propriam entitatem simplicem vel compositam, vel vnum est res, & aliud est modus eius. Priori modo constituitur distinctione realis, posteriori autem modalis: non est autem intelligibilis alia habitudo inter hæc extrema: inquit alius medium inter ea ex cogitari: includit enim inter se immediatam oppositionem, quæ contradictionis: non est ergo alius modus distinctionis.

In ipsa tamē distinctione reali seu plurium rerum, possunt, vel variis modi, vel variis habitudines considerari. Primum enim intelligere possimus res sic distinctiones non solum esse ipsa distinctiones, sed etiam dissimiles in sua intrinsecæ, & essentialiter entitatis: & tunc dicuntur, non solum realiter, sed etiam essentialiter distinguui, & quo maior est illa dissimilitudo, vel minor, dicuntur distinguui vel specie vltima vel subalterna, vel etiam genere aut prædicamento. Vnde distinctione essentialis, vel communis est ad realem modalem & rationis, vel si propriæ similitudinæ sumatur includitur in reali, quamvis cum illa non concurratur: & potius addit dissimilitudinem, quam distinctionem. Quæ omnia procedunt vniendo in rigore illa voce distinctione essentialis: nam si sermo de distinctione essentialium, qualis inter individua etiam intercedit, vt supra diximus: hæc nihil propriæ addit, sed indicat res inter quæ est distinctione: sicut distinctione personalis vocatur illa, quæ est inter personas. Rufus, hæres sic distinctione interdum possunt esse vniuersitatis inter se, interdum vero vni tercio: priori modo vniuersitatis materia & forma, & similiiter partes integrales continuæ, vt oīmittamus alias vniiones magis extrinsecas & accidentales. Quocirca, sicut materia & forma, quamvis vniuersitatis, nihilominus distinctionem realem inter se retinere: ita etiam partes continuæ quamvis sint vniuersitatis, distinguuntur realiter, non solum quoad designationem, vt quidam loquuntur, sed etiam quoad partialem entitatem vniuersitatis cuiusque.

XXII.

Solum est aduertendum, quod materia & forma ex se sint entia incompleta, & partialia, sive coniunctae sint, sive separata existere supponantur, & ideo semper censentur distingui eodem modo. At vero partes integras non habent rationem partis, neque entis incompleti, nisi quando coniunctae sunt: nam statim ac separantur, vnaquaque incipit esse entis integrum & totale, quia per se non ordinatur ad componendum aliud: & ideo aliter censentur distinguui (magis quoad denominationem vel modum, quam quoad rem) quando sunt disiunctae, vel unitae: nam in priori statu distinguntur, ut entia totalia, in posteriori vero ut partialia, & ideo dici aliquando solent huiusmodi partes unitae actu distinguui ut partes, in potentia vero ut entia, id est, ut tota quædam, quia sunt in potentia, ut talia hant. Quæ omnia maxime cernuntur in partibus homogeneis continuis: nam in heterogeneis, licet in re ferre idem sit, tamen in modo est nonnulla diversitas, quia maiorem dissimilitudinem habent, & ideo videntur maiorem quandam distinctionem habere, etiam dum sunt in toto, & quando separantur, si non mutant substantialiter formam, sed eandem conservant, quam habebant in toto, ut contingit in plantis, & animalibus scilicet in aliis: est distinctionis realis: quia vero distinctionis est negatio, duo possunt per eam negari: unum, quod hoc sit illud: & hoc actu verum est de partibus actu unitis: quia una non est alia, & haec negatio est, quæ per se primo requiritur & sufficit ad distinctionem. Aliud quod potest negari, est hoc esse coniunctum illi, quod est dicere, hoc non esse illud tanquam ens totum & integrum distinctum ab illo, & hoc non conuenit partibus unitis in actu sed in potentia, & sub hac ratione potest illa distinctione vocari potentialis: tamen ut sic nondum est, & ideo non oportet eam inter distinctiones numerare tanquam ab alijs distinctionem. Tandem hinc a fortiori intelligitur, sine causa aliquos vocare hanc distinctionem inter partes continuas distinctionem rationis habentem fundamentum in re, quia partes illæ non distinguntur actu, sed designatione, & potentia. Non est enim hoc verum, quia ibi non est solum fundamentum distinctionis, sed vera distinctione proprie hac voce vtendo, non prout dicit separationem seu disunctionem, sed prout dicit diversitatem entitatis totalis vel partialis. Alias materia & forma, quando sunt unitæ, non deberent dici distinctiones actu, sed potentia tantum: quia non est minor unio inter materiam, & formam, quam inter partes continuas. Separatio ergo inter illas partes poterit dici rationis: quia solum per rationem possunt considerari ac si essent disiunctæ, & quasi quedam tota: distinctione autem partium actualis est, & realis. Nam partes istæ, etiam dum componunt totum, realitatem aliquam habent, quia sicut Aristor. dixit: Phys. cap. 2. Substantiam non componi, nisi ex substantiis: ita integrum ens non componitur, nisi ex entibus formalibus, manent ergo talia entia distincta, licet unitæ: imo, nisi distincta manerent, compositionem facere non possent, quia compositionis non est, nisi ex distinctis.

XXIII.
Distinctione
includentia
ab inclusio
realis.

Et hinc vterius nascitur aliis distinctionis modus, qui considerari potest, in quolibet toto respectu singularium partium, non enim sunt omnino idem, ut per se notum est, neque etiam distinguntur ut duas partes inter se, quia illæ ita se habent, ut neutra alteram includat, toto autem in sua entitate continet utramque partem, & ideo dicuntur distinguui ut includens & includum. Tamen etiam illa distinctione prout hic intercedit, realis est, quia aliquam rem includit totum, quam non includit pars. Vnde

hic modus distinctionis, includentis, & inclusi, suo modo reperiri potest in distinctione reali, modalis, & rationis, nam in unoquoque ordine potest comparari id quod se habet ut totum, ad aliud, quod se habet tanquam pars, tamen in singulis manet in latitudine distinctionis realis, modalis vel rationis: quia illud, quod unum extreum includit ultra aliud, distinguitur realiter aut modaliter, aut ratione ab altero inclusio. Ex his ergo satis constat, nullum esse distinctionis modum, qui in predictis tribus non continetur.

Solum videtur posse obici, quia praeter distinctionem inter rem & rem, & inter rem & modum potest inneniri distinctione inter modum & modum, ut multi putant de substantia & existentia, & est certus de substantia, & praesentia locali. Hi enim modi non possunt distinguui ratione, quia à parte rei ita existunt, ut habeant diuersa principia, & diuersas affectiones, ac denique ut separari possint, quæ sunt indicia actualis distinctionis in re existentis, ut iam dicimus: neque etiam distinguntur realiter, quia non distinguntur ut res & res, cum non sint vere res; hoc enim argumento probamus, modum non distinguui realiter ab ipsa re, quam afficit. Nec denique dici possunt distinguui tantum mordaliter, tum quia unus non est modus alterius, tum quia sepe sunt mutuo, & ad inuicem separabiles, quod est signum maioris distinctionis, quam modalis, ut statim dicimus.

Respondetur, cum hi modi non habeant esse seu entitatē, nisi ex re, vel in re cui adhærent, ex illa pensandum esse quomodo ab aliis modis distinguntur: semper tamen eorum distinctione ad realem, vel modalēm pertinebit, supposito, quod in re existit. Quod ideo dico, quia etiam possunt excoegerari modi soli ratione distinctioni: sicut enim ratio per conceptus inadæquatos potest distinguere unam rem, ita & unum modum, ut est valde probable de actione & passione, de motu & tempore, de existentia & duratione, & de alijs. Loquendo autem de modis in re ipsa distinctione, ut sunt praesentia localis, v. g. & subsistencia humana: aut hi comparantur tantum prout sunt in eadem re, & sic solum distinguntur modaliter propter argumentum factum, quia cum ex se non habent propriam entitatem, etiam ex se non habent, unde plurimum modaliter distinguntur, neque ex re, quam afficiunt, plus distinguuntur, quia supponimus esse eandem: ergo non habent maiorem distinctionem, quam modalēm. Et confirmatur, quia unusquisque illorum habet aliquam identitatem cum illa re, quæ afficit, ergo in illa & per illam habent aliquam identitatem inter se ergo retinet solum distinctionem modalēm. Unde non refert, quod possint mutuo separari, id est, quod possit unus manere, alio non existere, vel ecclœsio: quia sicut necesse est, ut semper maneat illa res, in qua uterque existit cum aliqua identitate. At vero si inter se comparantur modi afficientes res diuersas, sive illi modi sint eisdem rationis, ut duæ subsistentiae duorum hominum, sive diuersarum rationum, ut sese unus, & substantia alterius, sic distinctione inter hos modos est realis, non ratione ipsorum, sed ratione rerum in quibus sunt, nam unusquisque habet aliquam identitatem cum re, quam afficit, & illæ res distinguntur inter se realiter: ergo & modi ratione illarum. Et hoc etiam bene confirmat illa ratio, quia illi modi sunt mutuo separabiles & inter se, & unusquisque ab illa re quam alius afficit: nam hoc est sufficiens signum distinctionis realis. Atque in hunc modum omnis distinctione etiam inter ipsos modos ad predictas tres reuocatur.

Soluuntur argumenta.

Ad argumenta prioris opinionis, quatenus procedere possunt contra distinctionem modalēm

XXIV.

Duo modi
inter se quod
distinguan-
tur.

XXI.

Iem à nobis positam, respondendum est. Ad primum responderetur dupli sensu posse sumi argumentum abente reali, vel rationis ad concludendam distinctionem realem, vel rationis. Primo tanquam à propria ratione & causa, ita ut talis existimetur esse distinctionis, quales sunt res, in quibus veratur. Et hie sensus est falsus: ostendit enim inter extrema realia intercedere distinctionem rationis, & conuerso inter extrema rationis esse saltem quandam imitationem distinctionis realis. Secundo argumentum esse potest proportionale, seu à paritate rationis: ut quia in entibus non dantur nisi realia vel rationis, neque in distinctionibus dantur sicut, & hoc sensu concedi potest proportionis argumentum, si debito modo sit, nihilque contra nostram sententiam concludet. Et enim, siens realis in sua amplissima conceptione sumatur, pro omni eo, quod non est omnino nihil, quod potest esse in rebus sine fictione intellectus, sic verum est, non dari medium inter ens realis rationis, & in eodem sensu concedo non dari medium inter distinctionem realis & rationis: nam omnis distinctionis ex natura rei potest in hac amplitudine dicere realis: & ita locuti fere sunt antiqui scriptores. Alio tamen modo potest sumi ens realis pro eo, quod ex proprio conceptu, seu ex vi sua rationis formalis potest propriam entitatem asserre, seu constitutere, & hoc sensu falsum est, non posse dari medium inter ens realis & rationis: datur enim modus ens, qui neque est merum ens rationis ut per se constat, neque est ens realis in eo rigore & proprietate sumptum, ut à nobis declaratum est: & ita etiam datur distinctionis modalis media inter distinctionem rationis, & realis rigorosè sumptum.

XXVII. *Secundum*
Ad secundum responderetur, inter idem & diuersum secundum eandem rationem sumpta non dari medium, ut recte argumentum probat. tam secundum diuersas rationes fieri posse, ut, quæ sunt idem uno modo, alio sunt diuersa, ut D. Thom. dicit i. p. q. 11. art. 1. ad 2. Sic igitur ens & modus possunt dici dem realiter, & nihilominus habere in re distinctionem modalem.

XXVIII. *Terium.*
Neque contra hoc quicquam virget tertium argumentum, nam nos non dicimus rem & modum distinguere secundum proprias rationes, & non secundum communem, quod supponunt ferè omnes replicas ibi factas: nam eo modo quo distinguuntur ens & modus à parte rei, distinguuntur omnia predicatoria superiora etiam transcendentalia inclusa in modo ab his quæ includuntur in re cuius est modus. Atque ita concedendum est, quatenus modus est ens, etenim ipsum & rem quam modificat, esse duo entia, & distinguuntur in re ipsa, vel realiter late loquendo. Nihilominus tamen addimus, modum non esse propriè & rigorosè ens, & hoc modo negamus ibi esse duo entia: negamusque subinde, ens hoc modo proprie sumptum esse prædicatum superius ad rem & modum eius. Et ideo necesse non est, propter distinctionem modi à re multiplicari entia in dicta proprietate & rigore sumpta. Vnde ad confirmationem illius tertii argumenti, idem dicendum est de accidente, quod dictum est de ente, quia accidentis interdum significat formam, habentem propriam entitatem ex se distinguibilem & separabilem realiter ab omni alia, interdum significat modum solum alterius, vel accidentis, vel substantiæ. Et prior modo repugnat, in eadem re inueniri plures rationes accidentis, ut argumentum conuinatur, non tamen repugnat vnam entitatem accidentalem habere unum, vel plures modos ab ipsa tantum modaliter distinctos. Substantia vero simpliciter dicta, non significat modum, sed rem propriam & perfectam in suo esse, & idem est de corpore, & de quoconque gradu substantiæ sub his collocato; & ideo fieri non potest, ut hi gradus in re ipsa multiplicentur, non multiplicari rebus, & substantiis. Tamen etiam in latitudine

substantiæ in communi, seu analogicè sumptu, possunt dari aliqui modi substantiales, in quib. fieri potest, ut in eadem re seu substantia proprie & simpliciter dicta, sint vnum, vel plures modi substantiales inter se & ab illa modaliter distincti, ut sunt substantia, vno, &c.

Arque ex eis facilis est solutio ad quartum, nam quod dictum est de ente, dicendum est de essentia reali. Potest significare propriam naturam ex se sufficiemtē ad constitutandam entitatem in rerum natura, vellatius quamcumque rationem realem constitutuam entis, aut modi realis. Hoc posteriori sensu concedimus in re & modo esse distinctas essentias, & ideo esse inter ea distinctionem ex natura rei, & aliquo modo realis. Priori tamen sensu vna tanquam est essentia in qualibet entitate: modi autem, qui ab illa ex natura rei, seu modaliter distinguuntur, non possunt esse de essentia eius, sed vel accidentia, vel ad summum, pertinentes aliquo modo ad integratatem vel causalitatem eius, ut de singulis postea expemus. Ex quo sequitur (quod valde notandum est) in qualibet entitate propriè dicta esse vnicam essentiam rationem, ut conuincent ad minimum omnia illa argumenta in principio facta, quæ ratio essentialis, quæ fundamentalis est, & inuariabilis in tali entitate: ita ut impossibile sit, illam entitatem conferuari in rerum natura sine illa ratione essentiali, quia per illam primo constituitur: vnde non potest esse nisi vna specifica, ut argumenta facta conuincent. Rationes autem modales, quæ possunt esse quasi adhærentes, vel afixæ tali entitati multiplicari, & variari possunt, quia in re sunt extra essentiam eius: ut in particulari clarius constabit in discursu totius Metaphysicæ.

S E C T I O . II.

Quibus signis seu modis discerni possint variari gradus distinctionis rerum.

Tota difficultas consistit in discernendâ distinctione modali à ceteris: nam distinctionis realis & rationis cum sint ex tremè opposita facile discernuntur: distinctionis autem modalis cum sit media interdum existimatur realis propter conuenientiam, quam habet cum illa: interdum vero existimatur nulla in re, sed secundum rationem tantum propter quandam conuenientiam cum alia. Ut ergo aliqua generalia signa habeantur, quæ ad particulares questiones applicari possint, nonnulla breuiter dicenda sunt, supponendo, ut aliqua à nobis distinguantur plusquam ratione ratiocinantis (de qua distinctione nihil oporet addere, quia est prorsus confusa) ut minimum, seu in primis necessarium esse, ut habent distinctos conceptus obiectus, & secundum eos rationes formales aliquo modo distinctas: quia nisi hoc saltem modo concipiatur, nec concipientur, ut distincta, neque erit illa ratio inquirendi, quænta, vel qualis sit inter ea distinctionis: suppositis vero pluribus conceptibus obiectus optimè & merito inquiritur, quomodo cognoscetur, an in re habeant distinctionem, & qualis illa sit.

Signum actualis distinctionis in re.

Dico primo, Quandoconque duo conceptus obiectus ita habeant, ut à parte rei, & in individuo separari possint, vel ita ut vnum fine alio in rerum natura maneat: vel ita ut realiter defungatur, & reali vniōem, quam habebant, amittant, signum est, inter illa esse maiorem distinctionem quam rationis ratiocinat: atque adeo actualē aliquam ex natura rei, seu

quæ

II.

qua à parte re sit. Hæc assertio communis est Doctorum & sumitur ex Arist. 7. Topic. cap. 1. loco 15. vbi sic inquit: Amplius si poteſt alterum sine altero eſſe, non eſſe idem, vbi Alex. Aphrodiſ. id notaſ. Sumi etiam po- teſt ex Auguſt. 6. de Trinitat. cap. 6. vbi cum dixiſet: In unoquoque corpore aliud eſt magnitudo, aliud color, aliud figura, talem probationem ſubiungit. Po- teſt enī & diminuta magnitudine manere idem color, & eadem figura, & mutato colore manere eadem magnitudo, & eadem figura, & figura eadem non manente, tam magnum eſſe, & eodem modo coloratum. & quecumque alia ſimil dicuntur de cor- pore poſſunt & ſimil, & plura ſine ceteris commutari, ac per hoc multiplex eſſe communis natura corporis, ſimplex autem nullo modo. Et infeſus inde probat, animam huma- nam non eſſe ſimplicem, quia habet varius actus & affectus, quos eſſe diſtinguitur oſtendit: Quia alia ſine aliis, & alia magis, aliis minus inueniri poſſunt. Hac etiam re- gula vtuntur frequenter Scholastici, vt patet ex Mag. in 1. d. 8. Durand. dīſt. 30. quæſt. 2. Scoto in 2. d. 1. q. 5. & in 3. dīſt. 8. quæſt. 1. Ocham in 1. dīſt. 1. quæſt. 3. & ibi Gab. quæſt. 3. art. 3. dub. 1. Heruſo quodlib. 3. quæſt. 3. & ex Metaphysicis utuntur hac regula Ioan. De Ganda- uo 6. Metaph. qu. 10. Anton. Trombetta 5. Metaph. qu. 3. ar. 1. Fonſeca 5. Metaph. c. 6. qu. 6. ſect. 1. Item Ferrar. 1. Phys. qu. 10. & Paul. Venet. 3. Phys. text. 19. Aſtudil. ci- tatus ſect. præced. Eadem utuntur multiad proban- dam diſtinctionem ex natura rei inter ſubſtantiam & naturam creatam, vt patet ex Aegid. cit. ſect. præ- ced. Med. 3. p. q. 4. art. 2. Et inſra plures referunt ſuo loco. Et eodem argumen- to probari ſoleat in hærentiam diſtingui ab exiſtentia accidentis: & dependentiam, ſeu actionem à termino, quæ omnia in ſequen- tibus videbimus.

III.

Ratione probatur, quia, ſi ea, quæ à nobis conci- piuntur, vt habentia duos conceptus obiectuio, in re inueniuntur coniuncta, & poſteſt separantur, vel utrumq; manet à parte rei exiſtentis poſt separatione ab alio, vel alterum definit eſſe, & alterum manet: ſi priori modo accidat, necesse eſt, illa duo ex natura rei imo & realiter diſtingui; primo quia imposſibile eſt idem omnino à ſe iplo ſe iungi; ac ſeparari à parte rei: inuoluitur enim aperta contradictione: nulla enim excoſitari poſteſt maior vniu in re, quam totaſi idē- titas in re, imo illa non eſt vniu, ſed vniu. Sicut ergo imposſibile eſt diuidi, quod indiuiſibile eſt, ita & à ſe iplo ſe iungi, quod idem omnino eſt. Deinde quia ſi illa duo manent à parte rei, & non vniu inter ſe, v- num non eſt modus alterius, neque eſt contrario: quia de exiſtentia ratione modi, vt vidimus, eſt eſſe actu vniu, ſeu affixum rei cuius eſt modus: ergo quādo- cunq; aliud poſteſt separari ab alio, & ſeparari conſeruari, eſt ſignum euidens, non eſſe modum illius: erit ergo, vel res per ſe ipſam diſtinguita realiter ab alia, vel modus alterius rei aliter diſtinguita, ratione cuius eſt modus ipſe realiter diſtinguitur ab alia re. Si autē duo ita ſeparantur in re, vt vnum exiſtēt maneat, & non aliud, necesse eſt, vt ſalem modaliter diſtinguantur. Primo, quia imposſibile eſt, vt idem ſit & non ſit: ergo, ſi hoc non exiſtit, quod ante exiſtebat, & aliud manet exiſtentis, non poſſunt eſſe in re idem omnino, alioqui idem ſimil exiſteret, & non exiſteret. Secundo, quando hæc duo ita ſeparantur, aliud poſtituum eſt id quod in re tollitur ab alio, & definit eſſe, ſumendo late aliud vt diſtinguitur contra nihil, pro omnire, vel modo reali, tale enim ſupponimus eſſe utrumq; eorum quæ predicto modo ſeparabilita ſunt: illud ergo, quando erat, diſtinguit aliud modo erat ab eo, quod exiſtent manet. Tandem, quia non eſt minus imposſibile ſeparari idem omnino à ſe iplo, deſtructo altero extremo, quā conſeruato utroque: ſed oſtentum eſt, non poſſe idem à ſe iplo ſeparari manente extremo: ergo neque po- reſt altero non manente: ergo quoties fieri poſteſt talis ſeparatio, ſupponitur in re diſtinctio. Et ideo valde errant, qui exiſtunt, relationem eſſe aliud

reale poſtituum, ſine quo poſteſt fundamentum ma- nere in re ipſa, & tamen non diſtingui actualiter, & à parte rei ab ipſo fundamento: eſt enim aperta impli- catio contradictionis. Nam, ſi relatio in ſua exiſtentia aliud realē eſt, & nunc eſt in fundamento, & poſteſt non eſt, manente ipſo fundamento integro in ſua en- titate & exiſtentia, necesse eſt, vt, quidquid illud eſt, quod eſt relatio, ſit aliquo modo in re ipſa diſtinguit à fundamento: alioquin idem omnino ſecundum rem deſinereſt eſſe & manere.

Sed obiectio, nam animal eſt in re coniunctum ho- mini, & eſt separabile ab illo in equo, vel in leone: & tamen non diſtinguitur in re ab illo, vt ſupra dictum eſt. Respondeſt, ideo in proposita regula dixi, id quod in re ipſa, & in individuo eſt separabile: animal enim (et idem eſt of omnibus ſimilibus praedicatis) ſolum eſt separabile ab homine ſecundum communem ratio- nem conceptam, ſecundum quam non habet in re vniuatem in multis, ſed ratione tātum: quatenus ve- ro animal eſt in re, & in individuo coniunctum ho- mini, non eſt separabile ab homine: nam hoc indi- uiduum animal, quod in re eſt hic homo, nunquam poſteſt in re manere niſi maneat homo, neque eſt con- uerſo poſteſt durare hic homo, quin duret hoc animal.

Vegebis, nam ſaltem in Deo, diuina exiſtentia eſt in re coniuncta paternitati; & eadem numero eſt ſepa- rabilis ab illa, quatenus eſt coniuncta filiationi; & tamen non diſtinguitur actualiter in re ipſa. Ali- qui Theologi propter hanc diſſicultatem admittunt diſtinctionem auctaalem, & in re ipſa ſaltem modelem inter relationem diuina & exiſtentiam, quod ſoleat tribui Scoto, ſed clarius id ſentit Duran- dus: nam Scotus obſcurius, & valde in communi lo- quitur de ſua diſtinctione formalis. Ea vero ſenten- tia in predicto ſenſu eſt valde falſa, multumque re- pugnans diuina ſimplicitati, & perfectioni. Hac ve- ro diſputationem Theologis relinquiunt: & reſponde- demus breuiter. Primo, negando exiſtentiam eſſe ſepa- rabilem à paternitate: aliud eſt enim exiſtentia ſimi- libus, & paternitate: aliud eſt ſimil exiſtentia ſepa- rabilem à paternitate: qui potius ex intrinſeca ratione ſua, poſtulat ita ſimilari illis, vt ab hac non ſeparetur: non ergo habet hic locum regula po- ſita de ſeparatione. Secundo reſpondeſt, eſſe illo modo communicabile multis inter ſe diſtinguit realiter, ſine diſtinctione ab eo, quod illis commune eſt, niſi ſola ratione, ſeu virtualiter, eſſe proprium rei in- finitæ ſimpliciter: & ideo quamuis late loquendo de ſeparatione pro coniunctione cum alia re diſtinguita realiter, in creaturis optimum argumētum fit, quid- quid coniungitur cum alio realiter diſtinguit, eſt etiam ipsum in re diſtinguit ab altero extremo: quia non poſteſt vna reſinata eadem numero peridenti- tam coniungi cum rebus realiter diſtinguitis: tamen in re infinita hoc nullum argumentum eſt propter ſumam eius ſimplicitatem & perfectionem; & hoc eſt myſterium Trinitatis, quod ſola ac certissima fi- de tenemus.

Signum diſtinctionis tantum modalis.

Dico ſecundo: Separatio vniu ab alio, quæ ſo- lum eſt non mutua (vt vulgo appellatur) id eſt, in qua vnum extreum poſteſt manere ſine alio, non tamen eſt conuerto, eſt ſufficiens argumentum diſtinctionis modalis, non tamen maioris, ſeu realis pro- prie ſumptu. Prior pars ſatis probata eſt in præcedē- te assertione. Posterior probatur, quia ex huiusmodi ſeparatione non mutua reſe coniungitur, eam rei quæ poſteſt manere deſtructo alio extremo habere per ſe ſuam realitatem independenter intrinſece & entitatice, ſeu exiſtentia ab illo extremo, quod deſtrui poſteſt, ipſa manente non vero poſteſt inde con- cludi: aliud extreum, quod deſtrui poſteſt habere ex ſe

ex se propriam entitatem: quia, vt supponitur, illud extreumum tale est, vt manere non possit sine altero; sed ad hoc sufficit, vt sit modus eius: immo hoc est intrinsecum, vt diximus entitati modali, vt per se manere non possit, nec separari auctu ab eo, cuius est modus: ergo ex praedicta separatione non potest concludi major distinctione, quam modalis. Et confirmatur, nam ita comparatur modus localis ad mobile, sessio ad sedentem, actio ad terminum, inter quae nullus, qui recte sentiat, maiorem distinctionem ponit, quam modalem.

Sed quæret alius, esto sit vera haec regula, quasi negativa, ex hac separatione non necessario colligi maiorem distinctionem, an positiva etiam regula vera sit, ea scilicet, quæ hoc tantum modo separabilia sunt, tantum etiam modaliter distinguunt, & non maiori distinctione reali. Videtur enim incerta, atq; adeo fallax talis regula; nam, licet illud solum signum non sit sufficiens argumentum maioris distinctionis, non videtur tamē signum sufficiens ad negandam maiorem distinctionem. Ei enim potest, vt illa inseparabilitas, quæ est ex parte alterius extremiti, non oritur ex identitate aliqua, vel minori distinctione, sed ex aliquo modo dependentia magis intrinseca & separabili. Ut verbi gratia, subiectum, & accidentia comparantur, vt subiectum possit manere sine accidente: accidentis vero non possit naturaliter manere sine subiecto, etiam si res distincta ab illo. Et aliqui existimant nonnulla accidentia, etiam si sint realiter distincta, non possunt etiam supernaturaliter sine subiecto conservari, vt actus vitales, & si quæ fortasse sunt alia familia. Illa ergo positiva regula, vel falsa est, vel incerta. Respondeatur, aliud esse loqui de inseparabilitate naturali: aliud vero de inseparabilitate in ordine ad potentiam Dei absolutam. Nam ex priori sola non potest sufficiens argumentum sumi in distinctionis realis propriissime & in rigore sumptu, vt argumentum factum conuincit, & exemplum de subiecto & accidente, & simile de materia, & singulis formis materialibus, materia enim potest a qualibet individua forma separari, & sine illa conservari: nulla vero talis forma potest naturaliter separari a materia, ita vt sine illa conservetur.

VIII. At vero, si sit sermo de inseparabilitate in ordine ad potentiam Dei absolutam, valde probabile argumentum sumitur, ea, quæ praedicto modo comparantur, & conservari non possunt mutuo separari, tantum distinguunt modaliter. Ratio est quia si alterum extreum ex illis duobus tale est, vt per potentiam Dei absolutam, non possit sine alio conservari, magnum argumentum est, illud essentialementer tantum esse modum quandam, & non veram entitatem: quia, si esset vera entitas non posset habere tam intrinsecam dependentiam ab alia entitate, vt non possit Deus illam suppleret sua infinita potentia: ergo solum potest id prouenire ex eo, quod illud extreumum sua intrinseca essentia non est entitas, sed tantum modus. Antecedens patet: quia causalitatem efficientem ut sic Deus potest suppleret, vt omnibus est notum. Item, conservando accidentis sine subiecto supplet causalitatem materialem non respectu compotis, sed respectu alterius extremiti; quæ sola illius generis in praesente interuenire potest. Et eadem ratione possit suppleret similem causalitatem formalem, si interueniret, quia non est de se minus intrinseca, quam materialis. Nec sibi potest aliud dependentia genus inter res absolutas, vt omittam relationem & terminum, de quibus latet. Dices. Multi putat, materiam non posse conservari a Deo sine forma, licet forma possit conservari sine materia: & tamen non sequitur solum modaliter distinguunt: Respondeatur, quia sentiunt, ipsis viderint, quo probabili fundamento id afferant: mihi enim illa sententia probari nunquam potuit, vt infra dicam tractando de causis. Deinde non est simile de materia; nam, licet gratis

demus non posse materiam sine omni forma conservari: tamen certum est, posse naturaliter conservari sine hac velilla, & sine quacunque forma determinata: & hoc est sufficiens argumentum, materiam non esse modum formæ, sed esse rem distinctionem, quantum est ex se; nam id quod est modus tantum, non solum separari non potest ab omni re cuius est modus, sed etiam neque hic modus in individuo potest separari ab hac re individua, vt haec sententia ab hoc sentente, cum ergo materia in individuo & haec numero, separari possit ab hac forma, & esse sub quacunque alia, recte colligitur, ipsam non esse modum formæ. At rursus ex eo, quod forma est res separabilis & potest manere sine materia saltem de potentia absoluta, recte etiam concluditur ipsam non esse modum materia, sed in se habere suam entitatem, quæ per distinctionem unione materialis coiungitur. Præter alia argumenta, quæ sumi possunt ex perfectione formæ super materiam, & ex actuitate eius, & alius similibus. Regula ergo positiva, est illo positivo modo declarata, quod nos valde probabilis est. Dico, quod nos, quia fortasse contingere potest, vt in se sint distinctiones, quæ respectu cognitionis nostræ non exhibent sufficiens signum distinctionis. Tamē, quia nos iudicium ferre non possumus de his quæ in se ipsis non videntur, nisi per effectus, vel signa nobis nota, & quia generali regulam habemus, non esse multiplicandas distinctiones sine sufficiente fundamento: quia distinctione non fit a natura sine sufficiente causa, vel necessitate, ac denique quia illa inseparabilitas videretur etiam directe ostendere aliquam identitatem, ideo probabiliter coniectamus, vbi non est possibilis separatio mutua, sed non mutua tantum, non esse distinctionem nisi modalem.

Signa realis distinctionis.

IX. **D**ico tertio: Quamvis ad distinctionem realem cognoscendam, plura indicia soleant aſignari, tamen duo, quæ ex separatione sumuntur, videntur potissimum, vnu est de separatione tantum, quoad realem unionem, id est, si vtrumque simul & auctu possit conservari in re, ut natura absq; unionem reali inter se. Aliud est de separatione mutua quoad existentiam, id est, quod vnu possit sine alio conservari, & econtroſo, per se immediate, & sine ordine, seu connexione necessaria cum aliquo tertio. Haec duo regulae sunt ferre probatæ explicando duas conclusiones præcedentes. Et prima patet, quia illa duo quæ sic separantur, non possunt sic se habere, vt vnum sit modus alterius nonne contrario: quia de essentia modi est vt non possit esse, nisi vnu sit actus ei, cuius est modus, quia se ipso vnitur, & non alio unionis modo, vt satis declaratum est: ergo illa duo, vel erunt res distinctæ, quod intendimus: vel erunt modi rerum distinctiarum, vel vnu erit res, & aliud erit modus alterius rei distinctiones: & quocunq; istorum modorum se habeant, distinguuntur realiter: vel per se, vel ratione rerum distinctiarum, iuxta dicta in Sect. præced. Secunda probatur, quia, quando duo ita se habent, vt mutuo separari possint, & vnu sine altero conservari; neutrū potest esse modulus alterius, quia intrinseca ratione modi est, vt manere non possit sine re cuius est modus ergo vtrumq; illorum erit vera res secum afferens veram entitatem, quæ conservari potest sine altera. Ergo necesse est, ea quæ huiusmodi sunt, realiter distinguunt, quia distinguuntur a parte rei, cum separari possint & non distinguuntur tanquam res, & modus rei, sed tanquam res & res: ergo distinguuntur realiter. Dixi autem, per se & immediate, quia fieri potest, vt duo modi eiusdem rei possint mutuo vnu esse sine altero, & e contrario; & tunc non recte colligitur distinctione realis inter illos: quia, licet non ratione stui, formaliter loquendo saltem ratione rei quam modificant, habent

bent inter se quandam realem identitatem, & nenter illorum est separabilis, ita ut conseretur sine re, quā modicat.

X.

Atque ex his constat, nihil referre, quod h̄c separatio naturaliter fieri possit, vel de potentia absoluta: quia tam essentiale est illi rei, quam nos tantum modum appellamus, esse actu affixam, & modificantem rem cuius est modus ut repugnet ei de potentia absoluta conseruari sine illa re, seu aliter, quam actu modificantem illam. Quia ratione nec mente intelligi potest figura separata ab omni quantitate & re, cuius sit figura, vel relatio sine fundamento, si est modus eius vel motus sine mobili, & sic de aliis similibus. Et ratio est supra tacta: quia, quae huiusmodi sunt, non habent ex proprio conceptu sufficientem entitatem, in qua conseruentur, sed solum ex quadam identitate ad ea, quibus insunt, ergo quidquid praedito modo separabile est, etiam de potentia absoluta, non est modus, sed res distincta. Quod ergo attinet ad inferendam in re ipsa distinctionem, nihil refert, quod separatio praedita naturaliter, vel supernaturaliter sit, solum quoad nos poterit esse notio distinctionis, quando separatio naturaliter sit, interdum vero notificatur nobis per supernaturalia mysteria, quorum cognitio multum iuuat ad naturalia cognoscenda. Quomodo per mysterium Eucharistiae certius nobis consistit, quantitatatem esse rem distinctam à substantia, quam per cognitionem naturalem constare potuisse.

XL
Attentione dignum.

Vbi etiam obiter obseruari potest, quod, licet interdum non sit facta mutua separatio & conseruatio duarum rerum, sed unius tantum ab alia, nihilominus nobis sufficit ad inferendam distinctionem realem, ut in praedito exemplo. Hactenus quidem factum non est à Deo, ut materialis substantia sine quantitate conseruetur, sed solum ut quantitas sine substantia materiali permaneat, & nihilominus hoc nobis est sufficiens argumentum, ut colligamus quantitatem, & substantiam non solum modaliter, sed etiam realiter distinguere. Non quidem ratione formae, (vt sic dicam) sed ratione materiae: nam in humanitate & substantia factum etiam est ut humanitas sine substantia creatu conseruetur: non est autem factum, ne fieri posse credimus, ut substantia creatu sit absq; propria natura substantiali, cuius est terminus, vnde in hoc exemplo ex praedita separacione non colligimus distinctionem realem, sed solum modalem. Igitur in his præter separationem oportet considerare naturam eius, quod sine alio conseruatur; nam si illud sit natura sua, quasi adhærens alteri, & imperfectius illo, ac deniq; id, quod maxime videatur habere posse rationem modi & nihilominus sine alio conseruatur, signum est distinctionis realis, secus vero est, quādo id, quod in re manet, est perfectius, habensq; præcipuum rei entitatem. Ut in praeditis exemplis comparando ex se substantiam, & quantitatem, claram est substantiam esse perfectiorem, & quod si vna esse deberet modus alterius, non substantia quantitatis, sed quantitas deberet esse modus substantiae: igitur, cum per separationem quantitatis à substantia satis declaratum sit, quantitatem non esse modum, sed veram rem, satis consequenter declaratum est, substantiam & quantitatem non distinguere ut rem & modum, sed ut duas res. At vero in natura & substantia potius constat, substantiam naturam esse præcipuum rei entitatem: & quod, si aliqua earum est modus alterius, substantia est modus naturæ, & nō è contrario: ex vi autem separationis factæ declaratum non est substantia esse plus quā modum, cum ipsa non sit sine natura conseruata, & ideo ex illa nō licet colligere distinctionem realem, sed modalem tantum.

Sed difficultas hic superest, quando nulla separatio, nec naturalis, nec supernaturalis facta est, quomodo tunc cognosci possit distinctionis realis, quia rūs similis: in iis regulæ praeditæ deseruire non possunt, cum tamen

non repugnet, multa distinguere realiter, quæ hactenus non sunt aliquo ex praeditis modis separata, ut materia & forma cœli. Quod si dicas effo non sunt separata, posse cognosci ut separabilia: hoc perinde dictū est ac si diceretur cognosci esse distincta, vel saltem eiusdem difficultatis est: hoc enim inquirimus, quomodo cognoscimus esse separabilia, si nec naturaliter separantur, neque à Deo hactenus separato sunt aliquo ex praeditis modis. Et augetur difficultas, quia aliqua sunt inseparabilia, etiā de potentia absoluta, quæ tamen cœsentur realiter distincta, ut de intellectu & voluntate, tam inter se, quam respectu animæ, multi existimant. Propter priorem difficultatem dici potest, distinctum signum ex separatione sumptum, neque esse adæquatum, neque unicum, nec semper primum aut necessarium, solumque assignari ut certius & notius, quando haberi potest; ideoque præter illud assignari solent nonnulla alia, quæ breuiter attingenda sunt.

Aliud signum realis distinctionis ut inutile reicitur.

Primum est, distinctione existentiarum; nam quæ distinguuntur realiter, habent distinctas existentias, quæ vero distinguuntur modaliter, vnicam tantum existentiam habent: nam modus ideo modus est, quia non habet aliam existentiam præter existentiam rei, cuius est modus.

Sed hoc signum nullius momenti est; quia, vel est obscurius, quam id de quo agimus, vel petit principium, vel aliquid falsum inuoluit. Primum enim, si verum est, existentiam esse actualem rei entitatem, perinde est dicere illa distinguere realiter, quæ habent existentias distinctas, ac si diceretur, ea distinguere realiter, quæ habent entitates distinctas. Si autem existentia fingitur esse res distincta ab essentia actuali, aut supponitur, eas res quæ habent distinctas existentias, habere etiam distinctas essentias: & hoc est quidem verum, tamen non est minus difficile cognoscere distinctas existentias, quam distinctas essentias, nisi forte per separationem, vel afferatur posse duas essentias habere vnam existentiam, & tunc distinguere tantum modaliter: realem vero distinctionem esse quando cum distinctione existentiarum, coniungitur etiam existentiarum distinctione: & hoc nō solum existit ita esse occultum, ut naturaliter de nullis rebus cognosci possit; verum etiam esse falsum: quia nulla est maior ratio distinguendi essentias, quam existentias, in his, quæ modaliter distinguuntur: idem enim modus distinctionis, qui est inter essentias, esse potest inter existentias. Quocirca supponendo, quod infra probabimus, existentiam nihil aliud esse præter rem ipsam existentia aequalis, sicut in re & modo intelligitur distinctione existentie: quia modus, ut cōdistinctus à re quā modicat, habet suam actuallitatem: eadem ergo est ratio, idemque modus distinctionis inter illa duo, siue in potentia, siue in actu, siue secundum esse existentie, siue secundum esse existentia consideretur. Adde deniq; iuxta opinionem afferentem esse existentiam rem distinctam ab essentia, posse res realiter distinctas eadem indivisibiliter existere, ut materiam & formam, & partes omnes eiusdem compoſiti: ergo etiam iuxta illa opinionem distinctione rerū non satis neq; vero manifestatur per distinctionem existentiarū, in his rebus, quæ ita sunt distinctæ, ut sint inter se coniunctæ, in quibus præsens difficultas potissimum versatur, quando quidem res distinctæ interficiunt habere eandem existentiam. Quod si fortasse aliquis hoc non admittat, nō est cur possit consequenter admittre, rem & modum habere eandem omnino existentiam, sed modaliter etiam distinctam, ut vnumquodque habeat esse sibi accommodatum: igitur eadem quæstio erit de distinctione rerum, vel modorum, & de distinctione existentiarum.

Aliud

Alia signum realis distinctionis ex Aristotele
sumptum exponitur.

XV.

Secundum signum sumi potest ex diuersa productione, vel corruptione, ita ut ea dicantur realiter distingui, quæ diuersa generatione & corruptione generantur, & corrumptur. E contrario vero ea esse realiter idem, qua eadem generatione generantur: hoc enim signo vñus est Aristoteles libro quarto, Metaphys. textu 3, ad probandum, ens & vnum esse idem. Hanc sententiam refert Fonseca ex Anton. Tromb. tractat. de formalit. capit. 2. & eam impugnat. Quia proprietates animæ eadem, actione cum ipsa anima producuntur, & tamen sunt res distinctæ: & è contrario relatio non distinguitur realiter à fundamento; nec figura à quantitate, & tamen diuersa actione producuntur. Sed non censeo, hoc signum esse fallum, si debita proportione intelligatur, censens tamen esse fere inutile ad cognoscendam distinctionem, nisi quaenam aliquo modo includit signum separationis. Explico singula, & in primis suppono, sermonem esse de naturali actione seu productione rerum, non miscendo miracula. Item esse sermonem de his, quæ ex se, & natura sua requirunt distinctas actiones, quibus sunt, etiam si simili producuntur. Cur autem hæc supponam, infra explicabo. Rursum aduerto duobus modis posse intelligi aliqua produci distincta actione. Vno modo per se primo, & absque vila naturali connexione, vel confectione talium actionum in ter se; alio modo cum connexione actionum, ita ut vna ex altera naturali necessitate resulteret. Vnde è conuerso duobus etiam modis possunt dici aliqua eadem actione fieri, scilicet vel à que primo, & absq; vila dimanatione vnius ab alio, vel vnum primo, & aliud secundario, quatenus à priori termino necessario resulteret.

XVI.

Igitur, quæ priori modo per se primo sunt actiones in re distinctæ, necesse est, ut in re distinguantur: & quoad hoc verissima est regula supra posita. Quia tota ratio & distinctione actionum, sumitur à terminis: ergo, si termini tales sunt, ut requirant actiones distinctas, etiam ipsi erunt distincti: tamen non potest hinc absolute inferri distinctione realis inter terminos, nec maior, quam sit inter ipsas actiones, quæ interdum possunt realiter distingui, ut producunt ligni, & calefactio ejus: interdum vero tantum modaliter, ut producunt ligni, & motio localis eius, quæ tantum distinguntur, ut duo modi eiusdem ligni: & eodem modo distinguntur res productæ per huiusmodi actiones: nā per priores productæ substanția & calor, quæ sunt realiter distinctæ, per posteriores vero substanția & vbi, seu præsentia localis, quæ tatum modaliter distinguntur. Seruat ergo proportionalē distinctionē res productæ cū suis productiōibus. Quod quidem verum est, non solum quando huiusmodi actiones separatim sunt, & absq; naturali coniunctione, ut contingit in productione, & calefactione ignis, sed etiā quando illæ actiones naturaliter coniunctæ sunt, & vna resultat ex alia. Ut contingit, v.g. in productione aliquicuius rei grauius in regione aerea, & motu eius deorsum, qui naturaliter ad talem generationem consequitur: ibi enim evidenter, & fere ad sensum patet distinctio actionum: quia vna fit in trincea in uno instante, alia tantum extrinsecè in eodem inchoatur. Esse tamen potest eadem distinctio & consecutio inter actiones instantaneas, ut inter productionem ignis, & confectionem caloris, & idem est de productione animæ, & emanatione potentiarum eius ab ipsa: nam si illæ potentia sunt res distinctæ, etiam illa emanatio est actio physis distinguita, quamvis ab alia resultet: & ideo dicatur non fieri per se primo. Et similia

Franc. Suar. Metaph. Tom. I.

exempla adhiberi possunt in actionibus tñrum modaliter distinctis, ut sunt creatio angeli, verbi gratia, & produc̄tio alicuius vbi, seu præsentia localis, quæ ad illam naturaliter consequitur: & produc̄tio alicuius quantitatis, & figuratio eius, quæ postea fit; & idem est de productione fundamenti, & resultantia relationis, supponendo eam esse modum distinctum. Atque ita constat, instantias seu exempla adducta contra illam sententiam non vrgere, nam in illis omnibus, sicut est distinctio inter actiones, ita & inter terminos, & è conuerso.

Constat deinde, quo sensu verum sit principium ab Aristotele dicto loco positum, quæ vna produc̄tio ne generantur esse idem. Est enim hoc verum de his quæ per se sunt, & immediate vna actione reali, quæ autem solum dicuntur produci, vel potius con produc̄t vna actione, quatenus vnum resultat ex alio, non oportet ut sint idem realiter, sed solum subiecto, vel colligatione quadam: quia reuera immediate & proxime non sunt vna reali actione, ut in substantia & passionibus realiter distinctis declaratum est. Imo necesse est, ut illa vna actio indiuisibiliter sumatur, nam si sit aliquo modo composita poterit in adæquato termino eius reperiri aliqua distinctione. Ut vna actione v.g. calefactione, seu educatione formæ de potentia materiæ fit calor seu forma, & vnitur subiecto seu materia, vbi in termino duo sunt ex natura rei, seu modaliter distincta, scilicet entitas formæ seu caloris, & vno eius, & tamen actio est vna; tamen aliquo modo composita ex modis, quæ partialibus, qui in ea possunt considerari.

Atq; hinc vterius ex dictis constat, cur dixerim, hoc signum fere esse inutile ad distinctiones rerum cognoscendas: nam idem variis modis distinctionum possunt reperiri inter actiones, qui sunt inter terminos, scilicet, realis, modalis, & interdum rationis, ut est inter generationem hominis & animalis: hi autem modi distinctionum non sunt nobis notiores in actionibus, quam in terminis. Quin potius frequenter magisq; à priori distinctione actionum ex terminis venamur: non enim alia ratione censemus, calefactionem esse actionem realiter distinctam à ligno, constitutionem autem eius in tali vbi solum modaliter distingui, nisi quia calor est res distincta, præsentia autem localis solum est modus distinctus. Addidi præterea, hac esse intelligenda de distinctione actionum, quam termini per se & natura sua requirunt, quia, si actiones solum distinguntur, vel ex temporis successione, velex diuerso modo, quo sunt, non est necesse, ut ex distinctione actionum, aliqua distinctione in termino colligatur. Nam si cut eidem rei possunt modi distincti inesse, præstum successiū, ita ad eundem terminum possunt distinctæ actiones terminari, si sint à distinctis agentibus, vel distinctis temporibus, quomodo idem lumen nūc producuntur vna actione ab vna lucerna, & potest deinde ab alia per actionem distinctam conferari; & idem homo per generationem producuntur, & per resurrectionem reproducuntur. Dixi deinde non esse admisenda miracula, quia diuina virtute non solum successiū, sed etiam simili potest eadem res pluribus actionibus produci, aut conservari, ut in 3. tom. 3. partis, latius tractauit. E contrario vero, non existimo fieri posse, ut res omnino distinctæ eadem actione producantur. Ratio autem differentiæ non est difficultis ex dictis, quia actio est quidam modus rei, quæ fit, non potest autem vnius, & idem modus indiuisibilis distinctis rebus inesse: ut in superioribus probatum est, quod autē plures modi eidem rei in sint, non est repugnantia: quando ipsi modi inter se non sunt oppositi: sed videri potest superfluum, quando, vel sunt eiusdem rationis, vel ad eadem tendunt: tamen respectu diuinæ sapientiæ potest non esse superfluum, & nulla ostenditur pugnatio propter quam possibile non fit.

XVII.

XVIII.

Expenditur aliud signum realis distinctionis.

XIX.

Terium signum adhiberi solet, scilicet quando unum se habet ut producens, & aliud ut producendum, esse sufficiens signum distinctionis realis. Ita Fonseca libr. 5. Metaphys. capit. 6. qu. 6. sect. 1. ex Diuo Thom. 1. pa. qu. 4. artic. 4. Sed hoc signum in primis non est vniuersale, ut per se constat. Deinde si solum a signo ad concludendum distinctionem ex natura rei, abstractum a modali, vel propria reali, est generaliter verum: si autem intelligatur de propria distinctione reali, ut verum teneat, coarctandum est ad productionem, vel substantiam propriam, perfectam ac primariam, vel accidentalem, qua terminetur ad aliquid quod ipsi producenti non vniatur: nam in his duobus casibus semper requiritur distinctio realis; in aliis vero non semper. Primum patet, quia non potest idem suppositum substantiale se ipsum producere proprie ac primario, quia, ut producat, supponitur esse, & ideo si producit, suppositum, aliud a se distinctum producit. Vnde etiam diuinæ personæ, quamvis vniuersitatem in essentia habeant, ob realem productionem vnius ab alia realiter distinguuntur. Dixi autem, proprie ac primario, quia per miraculum fieri fortasse potest, ut aliqua res se ipsum reproducat; tamen tunc necesse est, ut illa res supponatur prius alia actione producata, & ideo secunda actio non est primaria producetio neque propria, sed solum per modum conservationis: de qua re latius in materia de Eucharistia. Secundum ita declaratur, quia, quicquid ab aliquo producitur, debet ab illo in re ipsa actu distinguiri: quia ipsam productio debet esse a producente distincta aliquo modo, maxime cum ponatur esse accidentalis: ergo & terminus eius debet esse distinctus à parte rei ab ipso producente: ergo si aliunde supponatur, quod taliterminus non producitur cum vniione & coniunctione ad ipsum producentem, necesse est, ut non sit modus eius, sed res distincta ab ipso, vel modus rei distincta ab ipso: necesse est ergo, ut non tantum modaliter, sed et aliud distinguatur, vel per se immediate, vel ratione eius, in quo est. At vero, si productio sit accidentalis, & terminetur ad aliquid, quod vniatur, & coniungitur producenti, non est signum sufficiens distinctionis realis. Nam licet interdum possit interuenire talis distinctio, ut in visu producente visionem, & intellectu, voluntate, ac similibus facultatibus, qua producuntur qualitates realiter à distinctis, quibus ipsæ informantur: tamen hoc simpliciter necessarium non est, ut patet, quodcumq; id quod producitur, solum est modus ipsius producentis, siue per se & per propriam actionem producatur, ut in praesentia locali, quam in se efficit qui se mouet; siue per actionem tantum resultantem, ut in emanatione subsistentiæ à natura, & similibus. Quod si dicatur, non quamecumque productionem, sed eam, quæ est res distincta à producente, inferre distinctionem realem producentis & producti: hic erit circulus omnino inutilis: nam actionem huiusmodi esse re distinctam à producente, non potest aliunde colligi quam ex eo, quod non producitur per eam modum aliquis producentis, sed vera qualitas, seu forma ipsum afficiens, quod inquireretur.

XX.

Atq; idem iudicium est de alio signo, quod idem author ibidem subiungit de relatione cause & effectus. Nam hoc maxime habere potest locum in causa efficiente, de qua procedunt omnia dicta: & applicari suo modo possunt ad causam formalem, vel materialem: nam, licet propriissime non reperiantur, nisi inter actum & potentiam realiter distincta: tamen aliqua etiam ratione interuenient inter modum efficientem, & rem effectam: in causa autem finali non habet locum, cum finis & effectus possint in eandem

rem coincidere: immo & finis, & agens, vel finis, & forma.

Vix ergo potest aliquod certum indicium realis distinctionis dari, quando res huiusmodi sunt, ut naturaliter semper ac necessario sint inter se realiter vniæ, & hactenus non sunt diuinæ separatae; non nego tam posse inueniri plures res huiusmodi realiter distinctas, ut exemplis superius allatis constat, sed solum afero, huiusmodi distinctionem non posse aliquo generali signo discerni, sed in singulis considerandam esse propriam rationem essentialiæ, & gradum perfectionis, & munus, ad quod ordinatur. ut ex omnibus in vnum collectis possit iudicium de distinctione fieri: ut v.g. inter materiam & formam cœli, & facile credimus, esse distinctionem realem: quia ex communibus rationibus essentialibus materiae & formæ intelligimus neutram earum esse modum, sed veram entitatem: & aliunde ex variis proprietatibus cœli intelligimus, in eo reperiri tram per secundum proprias rationes earum, ac denique limitata carum perfectione cocludimus, ipsas esse ex natura rei, & consequenter realiter distinctas. Simil modo inter formam substantialiæ & potentiarum per se primo ordinata ad actum accidentalem efficiendu creditur intercedere realis distinctio: quia ratio facultatis operatiæ valde perfecta in suo genere est, vnde non videatur esse aliquis modus accidentalis, qui solet esse valde imperfectus, sed vera entitas & forma per se ordinata ad talē actum: aliunde vero, considerata limitatione substantiæ finitæ, non videtur in sua essentia ratione, prout in re existit, comprehendere tamen diuersas rationes, seu habitudines ad actum adeo diuersos quales sunt actus essendi & operandi: vnde cocludimus, esse inter illa duo reali distinctiones, cum non sit inter re & modum, sed inter essentias, constituentes proprias entitatem. Ad hunc ergo modum in ceteris philosophandu est, considerando prius, an rationes illæ inter quas distinctio queratur, excedant rationem modi; & utrum per se sufficiat ad constituendam entitatem, & deinde, an tanta appareat in eis diuersitas ut in re finita requirant, aliquam distinctionem ex natura rei, & accidentalem in re ipsa; & ita fieri poterit probabili conjectura de qualitate distinctionis.

Dubium occurrens de separabilitate rerum distinctarum.

Dubium vero supereft, quod in altera parte propositæ difficultatis tangebatur, an scilicet omnia quæ sunt à parte rei realiter distincta, possint per diuinam potentiam separari. Quod potest de duplice separatione supratacta intelligi. Primo de sola separatione quoad vniōem realem conservato in esse utroque extremo. Secundo, de separatione quoad esse, id est, in qua uno destrueto, aliud in esse conservetur. Suppono autem, quæsiionem versari circa res omnino inter se distinctas, ita ut non se habeant ut totum, & pars, seu ut includens & inclusum: nam de his constat, quod aliud includit, non posse sine illo conservari: quia ex illo intrinsecè constat. Diversus autem prior modo distinctis variaz possent referri opiniones, quas omitto, quia ad particulares materias pertinent. Et ad priorem sensum respondeo huiusmodi res semper posse illo modo separari de potentia absoluta (sic enim loquimur) neque occurrit vilia exceptio, quam in hoc facere oporteat. Et ratio est, quia his rebus non potest repugnare mutua separatio vnius ab alia ex defectu sufficientis entitatis (acut in modis contingit) quia, ut supponimus, viraque earum habet veram entitatem distinctam ab alia: si ergo est repugnans, solum potest esse, vel ex dependentia vnius ab alia: vel ex naturali connexione seu dimanatione alterius ab altera: non

ra: non enim potest alia ratione excogitari. Sed quā-
uis hic recte inferri posse naturalis inseparabilitas,
non tamen in ordine ad potentiam Dei absolutam;
quia ut supra dictum est, omnem illam dependentiam
potest Deus supplere, quia vel est dependentia in
genere causa efficientis, vel, si est causa formalis,
aut materialis, non est tanquam intrinsecè compo-
nentis, sed tanquam sustentantis, vel actuantis ren-
de se distinctam, quæ dicitur causalitas quodammodo
extrinseca, quam totam Deus supplere potest.
Multo autem facilius potest impidere quacunque na-
turem divisionem: tum quia illa fieri non potest
sine influxu Dei, quem ipse potest non dare, tum etiā
quia potest destruere quacunque unionem inter
illas duas res, & sua virtute sola utramque efficere vel
conseruare. Itaq; in hoc, nec generaliter repugnat
etiam rationabilem exceptionem inuenio. Nam
quam aliqui faciunt de passionibus & essentia, vel
nulla ratione nitor, vel si quæ est apparen, illa pot-
ius probat, illas non esse in re distinctas, quam, sup-
posita distinctione, separari non posse.

XXIII.

Diversior
divisioni.

Solum posse inveniari de relationibus unionis, ver-
bi gratia, materia & forma, quæ realiter distinguantur,
sicut ipsa materia & forma; quia in ipsis sunt ad-
equate, & tamen non possunt conseruari distincte,
sed tantum unitæ. Respondet primum, si fit sermo
de relationibus praedicalmentibus, fortasse illas
non esse aliquid realis distinctum in re ab huiusmo-
di unione, sed solum mutuam denominationem re-
rum unitarum inter se: vel, si admittamus illas re-
lations esse positivos modos reales partium unitarum,
respondeatur, illas non esse inter se unitas, for-
maliter loquendo: sed esse inter partes unitas: ide-
oque non posse conseruari sine unione earum, quia
in illa fundantur, quod non est contra dicta. Si au-
tem fit sermo de ipsa unione formalis, quæ est rela-
tiva secundum dici, seu transcendentaliter, illa non
est res distincta à partibus unitis, sed modus earum;
& ideo mirum non est, quod non possit talis modus
conseruari dissoluta ipsa unione, cum sint idem mo-
dus & unitio.

XXIV.

Rerum di-
stinguarum
una destrui-
potest, ma-
nente altera
in se.

Ad posteriorem autem sensum respondeo, etiam
illo modo posse res distinctas separari per potentiam
Dei, triplici adhibita exceptione, quæ sub uno
nomine essentiali habitudinis, vel dependentia co-
prehendi potest. Ratio generalis regula est ferre iam
tacta, quia, si res realiter distinguuntur, disiungit eti-
am realiter possunt: quæ sic autem disiuncta sunt, non
repugnat, vel contradictionem inuoluit, vnum à Deo
conseruari sine alio, quia regulariter solum potest es-
se inter illa dependentia effectiva, non vero essentia-
lis: et illam Deus supplere potest.

XXV.

Prima excep-
tio de Deo
creaturis.

Vnde prima exceptio est de creaturis respectu Dei:
sunt enim res à Deo distinctæ, & potest Deus sine illis
esse, non autem illæ sine Deo: non solum quia
Deus est per se ens necessarium, sed propter essenti-
alem dependentiam, quam habent à Deo: ratione eius,
si per impossibile singatur Deus non esse, non
possent creature esse sine illo. Quam dependentiam
effectuam ita essentialem non habet vna creatura
ab alia, praesertim, si habeat veram entitatem, & reali-
tatem, de qua nūc loquimur, nam fortasse id, quod
intrinsecè tantum est modus, potest essentialiter de-
pendere ab eo, cuius est modus: de quo alias, nam ad
præsens non referit.

XXVI.

Seconda excep-
tio de
relatione &
termino.

Secunda exceptio est relationis & termini realiter
distincti, non enim potest in rerum natura alterum
sine altero mutuo conseruari, quamvis non habeant
inter se propriam realem unionem, sed habitudinem.
Ratio vero est, quia relatio ut sic essentialiter
& quæ formaliter penderet termino, & ideo neque
consergere, aut conseruari potest sine illo: neque ab-
undet potest hæc ratio amplius probari, nisi quia hu-
iusmodi est relationis essentia, ut nunc ex commu-

Franc. Suar. Metaph. Tom. I.

ni opinione supponitur: loquimur enim de relatio-
ne reali pure praedicalmentali.

Terium exempli est de diuinis personis, quæ, li-
cet distinguantur realiter, non possunt inter se sepa-
rari in ipsis, propter intrinsecam & necessariam con-
nectionem, quam inter se habent. Quæ potest ad pre-
cedens caput reduci: sunt enim relationes personæ, &
ideo vna esse non potest sine alia. Item oritur ex uni-
one, quam habent in essentia per veram, atque per-
fectam identitatem cum illa, ratione cuius fit in pri-
mis, ut quælibet illarum personarum sit ens simpliciter
necessarium: atq; adeo, ut ei repugnet absolute &
simpliciter non esse, & consequenter fit, ut nulla pos-
sit esse sine alia: quia, si nulla illarum personarum po-
test non semper esse, neq; etiam poterit vna esse, cum
alia non sit. Sicut ex hanc etiam causam, quamvis
creatura non pendeant per se à relationibus diuinis
ut sic, nihilominus non possunt praedicto modo se-
parari in ipsis ab eisdem relationibus: quia non po-
sunt creature existere, quin supponantur relationes
illæ existentes, sunt enim ens simpliciter necessarium
& licet ex parte creature non sint per se necessaria ad
eius creationem, tamen ex parte Dei sunt necessaria:
quia & per se sunt in Deo, & ipsæ essentialiter sunt
Deus. Denique formaliter ac sufficienter id proue-
nit ex unione cum essentia per identitatem: nam cu
quælibet relatio & essentia sint inter se omnino idem
in re, neque essentia esse potest à parte rei sine qualibet
relatione, neque relatio quælibet sine essentia. Vnde fit: ut neque etiam vna relatio possit sine aliis
existere. Dices, hoc argumentum fundari in illo
principio Aristot. 4. Metaphys. text. 3. Quæ sunt eadem
vniuersitas, sunt eadem inter se, quod in Trinitate locum
non habet: alioquin non solum inferretur, vnam re-
lationem non posse esse sine alia, sed etiam esse aliam:
respondeatur formaliter non fundari in illo princi-
pio, sed vel in hoc, quod ea quæ sunt omnino idem
in re, non possunt ita in re separari, ut vnum sine alio
existat, vel certe in hoc, quod essentia & relatio di-
uina, non utruncunque sunt idem, sed ita ut essentia sit
de essentia relationis, & relatio sit intrinsecus terminus
essentia, & ideo nec relatio potest esse sine essentia
sibi essentia, neque essentia sine suo termino in-
trinseca, & simpliciter necessario. Sed de his satis pro
huius loci occasione.

Signa distinctionis rationis.

V Leimo ex dictis facile intelligi potest quomodo
distinctio rationis possit dignoscari, & ab aliis dis-
cerni. Nam in primis, de distinctione rationis ra-
tioinantis nulla est difficultas, quia, cum hæc non
solum non sit in re, sed neque etiam in illa habeat
fundamentum, facillimè cognoscetur, maxime,
cum neque etiam in ipsis conceptibus obiectuis
habeat formalem diuersitatem, sed solum quæ
materialis per repetitionem, vel comparationem
eiusdem conceptus, quo, cum vnu sit, ut pluribus
utimur, sicut Aristoteles dixit, Metaphys. capit. 9.
text. 16. Distinctio autem rationis ratiocinantis in
primis requirit diuersitatem aliquam formalem in
conceptibus obiectuis, in quo differt ab altera dis-
tinctione rationis ratiocinantis, conuenient autem in
hoc cum distinctionibus in re inuentis. Ut autem
talis distinctio iudicetur rationis, & non rei, satis est
ut præter illam distinctionem conceptuum, nullum
inueniatur signum ex omnibus positis ad distinctio-
nem modalem, vel realem cognoscendam: nam, cum
distinctiones non sint multiplicandæ sine causa, &
sola distinctione conceptuum non sufficiat ad inferen-
dam distinctionem rei, quandocunque cum illa dis-
tinctione conceptuum non adiungitur aliud signum
maioris distinctionis, indicanda semper est distinc-
tio rationis, & non rei. Ex quo infero, quandocun-
que certo constet, aliqua duo quæ in re unita &
convenientia sunt, ita esse in conceptibus obiectuis distin-

XXVIII.

cta, ut in re & in individuo sint prorsus inseparabilia, tam mutuo, quam non mutuo, & tam de potentia absoluta, quam naturaliter, & tam quoad esse, quam quoad realem unionem inter se, tunc magnum, & fere certum argumentum esse, illa non distinguunt actu in re, sed ratione ratiocinata. Probatur ex dictis, & primo inductione: nam Petrus, homo, animal, & cetera praedicata prout in re sunt in Petro, non distinguuntur ex natura rei. Similiter in intellectu ratio superior & inferior, synderesis, memoria, & similia attributa eius, non significant aliquid in re distinctum, sed ratione tantum ratiocinata: quia illa potentia talis est, ut haec omnia in sua adaequata ratione comprehendat, nec sunt in illa separabilia vlo modo etiam de potentia Dei absoluta, quo ad ipsam facultam, seu actum primum, licet quoad vsum possint separari. Secundo ratione insinuata, quia, quia huiusmodi sunt, non alia de causa videntur ita inseparabilia, nisi quia in re vnam & indivisibilem habent essentiam, & entitatem: alioquin saltem diuina virtute separari non possint, praeferunt in creaturis? Denique, quia ibi nullum est sufficiens signum majoris distinctionis: ergo debet iudicari illa distinctio, esse rationis, quamdiu maior non confiterit.

SECTIO III.

Quomodo idem & diuersum tum inter se, tum ad ens comparantur.

I.

De eodem & diuerso ait Aristot. 5. Metaph. ca. 9. & multi hanc ponunt inter distinctiones passiones entis, quā nos supra diximus sub unitate comprehendendi: sumiturq; ex Arist. lib. 10. Met. tex. 9. cap. 5. & 6. & ideo in fine harum disputationum de unitate & multitudine pauca dicenda sunt de eodem & diuerso, potius ad explicandum vsum plurium vocum in hac scientia quam ab rem nouā addendam, quidquid enim ad rem spectat, in his quā de unitatibus & distinctionibus diximus, tradidum est.

II.

Primo igitur aduertendum est, idem duobus modis dici posse, scilicet relativè & negatiuè: seu (prout alii loquuntur) formaliter, & fundamentaliter. Idem enim formaliter sumptum relationem importare videtur, in quo maximè ab unitate distinguuntur; negatiuè autem dicitur idem, quod non est ab aliquo diuersum, seu distinctionem: quomodo fere nihil differt ab uno, nisi quod vnum dicit negationem diuisionis in se: idem vero dicit negationem diuisionis à se, seu ab eo, cum quo ens idem esse dicitur: propter quod dicit Arist. 5. Metaph. capit. 9. text. 16. identitatem unitatem esse quandam ipsius esse. Et declaratur in ea identitate, quia alius dicitur esse idem sibi; nam, si hoc relativum sumatur, & formaliter, tantum dicit relationem rationis, ut sumitur ex Aristotele supra, & est certa & communis sententia, quia eiusdem ad se ipsum non potest esse relatio realis: quia oportet veram esse oppositionem inter relationem, & terminum, quae non potest esse eiusdem ad se ipsum, tamen modo, seu formaliter non dicitur alius idem sibi, id est, ad se referri tali relatione, nisi quando per intellectum ita concipitur, seu comparatur. At vero sine vila huiusmodi comparatione, vel fictione intellectus dicitur alius idem sibi fundamentaliter seu negatiuè: quia non est à se ipso diuersus, seu diuisus. Atque hoc posteriori modo potest identitas inter passiones entis numerari: quamvis illa negatio, ut supra dicebamus, non soli enti vero, sed etiam ficto, attribui possit, neque soli enti per se, sed etiam cuiuslibet aggregato entium, seu multitudini ac numero: quilibet enim numerus est idem sibi, sicut vnum, vel unitas. Alio sensu distinxit Scotus identitatem in

absolutam & relativam, prout referunt Heraclitus Quodlib. 4. q. 2. & Soncin. 10. Metaph. q. 3. Iauell. qu. 7. Absolutam identitatem vocat, quia vna res dicitur idem sibi, quia ibi non implicatur respectus ad aliam rem. Relativam vero identitatem vocat, quia vna res dicitur eadem alteri. Et has duas identitates vult Scotus, ut dicti auctores referunt, esse re ipsa distinctas, & in hoc illum impugnant. Et quidem si identitas respectiva sumatur inter res, tantum ratione ratiocinata distinctas, ut sunt homo, & Petrus, merito improbat illa sententia, quia identitas Petri ad se ipsum, vel ad hominem, aut animal non differunt, sed ut maior, & minor secundum rationem; alias oportet extrema ipsa in re distinguiri: si autem identitas respectiva; sumatur inter res realiter distinctas & sic comparetur identitas, quia Petrus est idem sibi vel quae est idem Paulo, sic possunt dici identitatis re ipsa diuersæ, cum altera sit rei, altera rationis: de nominibus autem curandum non est, cum res consistat.

Secundo obseruandum est ex Aristotele supra, identitatem aliquando considerari in aliqua re in se ipsa: seu respectu sui ipsius: aliquando vero in multis inter se collatis, seu in vna re cum alia comparata. Prior modo dicitur illa secundum Petri ad se ipsum, vel ad hominem. Et hoc modo dixit Arist. 5. Metaphysic. cap. 9. eadem esse, quae in aliquo vnum sunt, vel in genere, vel in specie, vel in aliqua ratione analoga. Prior identitas si quoad negationem, vel fundamentum consideratur, est identitas simpliciter, sicut & unitas, quia est identitas realis in ratione autem respectiva est tantum secundum quid: quia relatio identitatis ad se ipsum non est realis, sed rationis. E contrario vero identitas plurium distinctionum rerum in ratione communi (de creaturis enim loquimur, ut omittamus identitatem trium personarum diuinarum in vna numero essentia) quoad fundamentum: & quoad negationem diuisionis, est tantum identitas secundum quid, vel potius est similitudo quædam: quia solum est unitas rationis, ut supra ostensum est; quoad relationem vero identitatis censeretur haec identitas simpliciter, quia relatio haec, cum sit inter res distinctas, realis est iuxta communem conceptum de relationibus, de quo infra videbimus. Et haec quidem quod ad rem spectat, generalia sunt: quod autem pertinet ad vsum vocum, est obseruandum, conuenientiam hanc plurium rerum in ratione communi in substantiis retinuisse nomen identitatis, simpliciter loquendo, ex accommodatione vlos, & quasi per anonomiasam: in qualitatibus vero vocari similitudinem, in quantitate vero vocari aequalitatem, quamvis haec vox non tantum significet conuenientiam in essentiali ratione, sed etiam in magnitudine. In his tamen omnibus, sicut est idem modus unitatis, ita etiam & eadem ratione formalis identitatis, & ita haec omnia comprehenduntur sub eodem & diuerso, prout transcendentia sumuntur, & enti attribuuntur.

Tertio obseruandum est, cum idem dicatur per negationem diuisionis, vel à se ipso, & vnu dicitur idem sibi, vel inter aliqua duo, si illa dicatur esse idem, quod sunt modi diuisionis seu distinctionis, tot posse esse modos identitatis, iuxta illud, quod modis dicitur vnum oppositrum, tot potest dici & reliquum. Vnde sit, aliqua esse posse idem re, & modo, & ratione ratiocinata: nam ratione ratiocinante, nihil est quod non possit à se ipso distinguiri, si aliquo modo ad se comparetur: nam si nullo modo ut plura concipiatur, iam nullo modo erit aliqua, sed aliquid tantum, vnde Arist. citato loco ait, identitatem esse unitatem quandam aut plurum, aut cum quis uno ex pluribus vitiatur. Aliqua vero sunt idem re & modo, non tamen ratione: alia possunt esse idem secundum rem, non tamen secundum modum: alia denique nullo modo

modo sunt idem secundum rem, sed tantum secundum rationem. Atque hinc intelligitur primo, quomodo idem & diuersum inter se opponantur: opponunt enim in primis respectu eiusdem, non respectu diuersorum: quia opponuntur ad modum relativorum. Deinde opponuntur comparata ad idem genus distinctionis, seu diuisionis. Quia negatio non erit opposita affirmacioni, nisi sit de eodem secundum idem: hae autem in tantum opponuntur, in quantum unum includit negationem alterius, igitur esse idem re excludit esse diuersum realiter, non tamen esse diuersum modaliter vel ratione. Et erit cōuerso esse idem ratione, non excludit esse realiter distinctum seu diuersum, quia ratio, sicut distinguit conceptibus, quae in re sunt idem, ita est contra unit conceptu, quae in re sunt diuersa, ut patet ex dictis supra de unitate vniuersali.

V.
Obiectio
respondeatur
Quod si obiectias, quia, licet non omnis identitas
inferat negationem omnis diuersitatis, tamen mai-
or identitas videtur inferre negationem maiori di-
uersitatis, vt, si aliqua sunt idem modaliter, non so-
lum inferunt non esse diuersa modaliter, sed etiam
non esse diuersa realiter, sed identitas rationis vide-
tur esse maxima: ergo recte ex illa inferuntur identitas
modalis & realis. Respondeatur, esse & quicunque
in identitate rationis, non enim illa semper est maxi-
ma; est enim quaedam identitas rationis, quam
non facit, sed solum concipit ratio: & haec est maxi-
ma, quia supponit, non solum actualem negationem
distinctionis in re: sed etiam negationem fundamē-
ti, seu virtualis distinctionis, alia vero est identitas
rationis, quam concipit ratio: & haec non est maxima,
imo est tantum secundum quid: quia non supponit
in re identitatem simpliciter, sed solum fundamen-
tum similitudinis, vel conuenientiæ, & ideo haec va-
nitas non excludit diuersitatem simpliciter, seu se-
cundum rem.

VI.
Distingui, &
quid sit &
qualiter in-
veniuntur.
Hic vero cauere oportet & quiocationem horum terminorum, distingui, differre, & esse diuersum: ai enim Aristotel. 5. Metaph. capit. 9. lib. 10. capit. 5. non esse idem, differre, & esse diuersa: nam differre dicitur, quæ in aliquo conueniunt, & in alio distinguantur: esse autem diuersa dicuntur etiam illa, quæ in nullo conueniunt: unde esse diuersum videtur esse quid superius ad differre, vt idem Aristotel. dicit libro 4. cap. 2. Et in hac latitudine sumitur hic esse diuersum: esse autem distinctum pro eodem etiam sumitur, quod esse diuersum, quamvis in alia acce-
pione, & satis visitata esse distinctum solum videtur dicere negationem identitatis realis: esse autem diuersum, addere etiam videtur negationem similitudinis & conuenientiæ, vt vna imago dicitur distincta ab alia, quantumvis inter se similes sint, cum tamen diuersa dicuntur, non solum hoc significari videtur, sed etiam quod sit disimilis, vel minus perfecta. Sed hæc, vidi, solum spectant ad significationem vocum ex accommodatione vsus: nam de resatis con-
stat. Igitur, vt idem & diuersi opponantur, cum proportione sumenda sunt, & respectu eiusdem, & hoc modo immediatam includunt oppositionem, si-
c ut unum & multa, vt Aristotel. dixit 4. Met. c. 2. quia
vnum includit negationem alterius.

Atque hinc etiam constat, quomodo omne ens sit idem, aut diuersum ut expresse ait Aristot. lib. 10. Metaph. ca. 5. de quo multa Sonc. ibi. qu. 5. & 6. Iauell. qu. 7. & 8. sed est res facilis. Nam si hæc sumuntur relativè, non oportet conuenire omni enti, quia nec relatio rationis necessaria est, ut per se constat, nec semper unum ens requirit aliud, ad quod realiter referatur relatione reali identitatis, vel diuersitatis, ut patet in Deo, nam in creatura, quia essentialiter dependet à Deo, semper erit relatio realis diuersitatis, seu distinctionis, ita talis relatio realis est. Si autem loquamur (ut verè loqui oportet) de identitate fundamentali seu negotiata, seu refusata diuersorum omnipotens

Franc. Shar. Metaph. Tom. I.

ens est idem sibi, & est diuersum à quolibet alio, vel existente, vel posibili, vel etiam ab ente factio, vel imaginario, quia de quolibet horum negari potest, iuxta quem sensum dicunt multi, *aliquid esse passionē entis*, quia solum significat diuisionem à quilibet alio. At vero respectu eiusdem, omne ens est idem vel diuersum ab illo, si proportionatè sumatur, sic enim includunt contractionem; secus vero si variarentur modi identitatis, & diueritatis, ut ex dictis satis constat. Dices, *Homo & animal* sunt idem, neque diuersa, quia neque sunt eiusdem generis, aut speciei, neque diuersæ, quia nec conuenient in differentia vltima, & si non possunt esse eiusdem speciei, nec habent differentias vltimas oppositas, ut possint differre specie. Respondeatur, idem diuersum respectu eiusdem opponi immediatè, si sumantur ut negatiuè, vel priuatiuè opposita, non vero quasi contrarie: ut in proposito, si esse diuersum in specie, sumatur quasi negatiuè tantum, genus & species, seu homo & animal dici possunt diuersa in specie vltima, quia non conseruantur eadem differentia vltima. Si autem diuersum in specie sumatur quasi positivè & contrarie, sic nec sunt idem in specie, nec differunt specie, & simili proportione, nec sunt idem genere, nec diuersa, sed negatiuè, non conuenient immediatè in eodem genere, & ita dici possunt non eiusdem generis. Cum ergo haec dicuntur immediatè opposita, negatiuè sumendum est alterum extreum. Hinc etiam, esse oppositum alteri existimatur esse passionē entis, non quidem oppositione relativā quā requirat vtrumq; extreum, sed oppositione fundamentali, quatenus omne ens habet in se aliquam rationē, differentiam, seu essentiam, quā ab ipso excludit omnem aliam oppositam, seu repugnantem. Sed hoc intelligendum est, vel de oppositione latè sumpta, ut includit, non solum quatuor genera posita ab Aristotele in prædicam. & 5. ac 10. lib. Metaph. sed etiam quālibet repugnanciam, vel certè intelligi potest de fundamēto oppositionis, quod saltē ad contradictionem sufficiat, respectu alterius cuiuscunq; & hoc modo nihil amplius nomine oppositionis, quam nomine diueritatis explicatur. Et ita satis est declarata hac proprietas entis.

Vltimo potest ex dictis colligi, quomodo sit intellegendum illud axioma, quod Aristot. posuit 4. Metap. *Quocunque sunt eadem vni tertio, sunt eadem inter se: intelligendum est enim cum proportione, nam si sunt eadem re vni tertio, simili modo erunt eadem re in ter se, poterunt autem esse ratione diuersa: si autem & ratione sunt vni tertio eadem, erunt eodem non eadem inter se.* Sed hoc principium in creaturis, & in rebus finitis simpliciter tenet: in re autem infinita, qualis est diuina essentia, non verisificat illa maxima absolute loquendo, quia propter suam infinitatem potest esse idem relationibus oppositis, quia propter oppositionem inter se idem esse non possunt, nisi tantum in essentia: de quo aliis.

DISPUTATIO VIII.

De veritate, seu vero, quod est
passio entis.

Rest considerationem de Vnitate, se-
quitur disputatio de Veritate, quæ ra-
tione prior est Bonitate, & inter pa-
siones entis secundum locum post V-
nitatem obtinet, ut in superioribus
visum est, nam, sicut intellectus prior est potentia,
quam voluntas, ita etiam verum quod respectum
dicit ad intellectum, prius ratione est, quam bonum,
quod ad voluntatem pertinet. Eo vel maximè quod
bonitas vniuersiisque rei quodam modo in verita-
te fundatur, nulla enim res esse potest in sua specie